

Jaarverslag 2006

INHOUD

2	WOORD VOORAF
6	PRESENTATIE
6	Tijdelijke tentoonstellingen
18	Permanente tentoonstelling
22	Educatie
26	COLLECTIE
34	ARCHEOLOGIE
38	MUSEUM WILLET-HOLTHUYSEN
42	BIJLAGEN
42	Bezoekersaantallen
44	Tentoonstellingen in 2007
45	Stichting Genootschap Amsterdams Historisch Museum
45	Het Genootschap Amsterdams Historisch Museum
46	ANNUAL REPORT SUMMARY

AMSTERDAMS
Historisch Museum



Woord Vooraf

IN DE TOP TIEN

Met 202.362 bezoekers behoorde het Amsterdams Historisch Museum in 2006 tot de top tien van de best bezochte musea in Nederland. En door het gevarieerde tentoonstellingsprogramma hebben wij een evenzo gevarieerd publiek mogen ontvangen. Naar de tentoonstelling *Anne Frank. Haar leven in brieven* kwamen vele bezoekers en ook de tentoonstelling *Geef mij maar Amsterdam*, waarin het verband tussen het Amsterdamse lied en de geschiedenis van de stad wordt gelegd, kon zich in grote belangstelling verheugen. Voor de Rembrandtliefhebbers toonden wij in *Rembrandt Puur* een verrassende presentatie van onze Rembrandtcollectie. *Mijn hoofddoek*, een extra tentoonstelling inspelend op de actualiteit, werd vooral bezocht door jongeren en migrantenvrouwen. De kleine presentaties in de Wezenkastjes op de Jongensbinnenplaats blijken bezoekers te trekken die anders nooit naar een museum gaan. Het aantal buitenlandse toeristen in het Amsterdams Historisch Museum en Museum Willet-Holthuysen is eveneens groeiende. In Museum Willet-Holthuysen kwamen ook in 2006 weer meer dan 50.000 bezoekers.

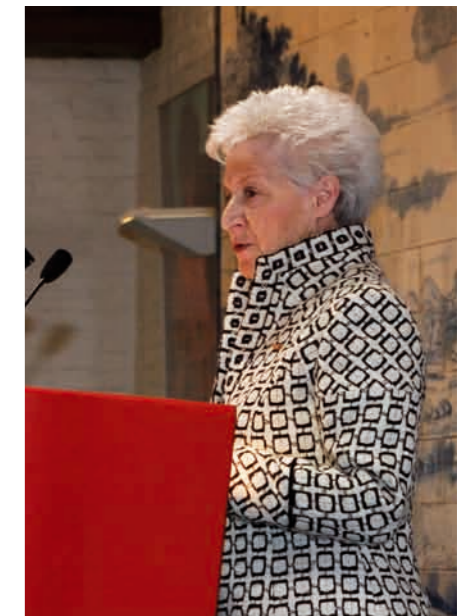
DE OPENINGEN VAN *Anne Frank. Haar leven in brieven*

De bijzondere tentoonstelling *Anne Frank. Haar leven in brieven* die het Amsterdams Historisch Museum in samenwerking met de Anne Frank Stichting realiseerde, werd op 11 april 2006 geopend. Wij hadden de eer bij deze opening H.K.H. Prinses Máxima te mogen ontvangen. Ted Musaph, oud-voorzitter van het Joods Historisch Museum hield een hele bijzondere en ontroerende toespraak en ook Buddy Elias, voorzitter van de Anne Frank Foundation, Bazel, ontroerde de gasten met zijn herinneringen aan zijn nicht Anne Frank.

Opening tentoonstelling
Anne Frank. Haar leven in brieven



Elvire Jansen, medewerkster Educatie, toont Prinses Máxima het educatieve materiaal dat voor de tentoonstelling *Anne Frank. Haar leven in brieven* is ontwikkeld.



Ted Musaph tijdens haar openingstoespraak.

PRIJZEN

Bij de opening in Museum Willet-Holthuysen van de mooie tentoonstelling *GrootZilver - Bennewitz en Bonebakker 1800-1850* met zilverwerk uit de winkels van Diederik Lodewijk Bennewitz en Adrianus Bonebakker, is aan dit museum 'De Zilveren Kroon' toegekend, een wisselprijs die eens in de drie jaar wordt uitgereikt aan een Nederlands museum dat zich op verdienstelijke wijze heeft ingezet voor het exposeren van zilver. Vanzelfsprekend waren wij zeer verguld met deze prijs, voornamelijk de verdienste van Hubert Vreeken, conservator beeldhouwkunst en kunstnijverheid in ons museum.

Voor het onderzoeksproject 'De Avondster' in Sri Lanka ontving Robert Parthesius, maritiem-archeoloog en als conservator aan het Amsterdams Historisch Museum verbonden, 'De Vuurslag', een prijs die op initiatief van de deelnemers aan de antiekbeurs Artfair te Den Bosch jaarlijks wordt toegekend. Met de prijs kunnen de resultaten van het onderzoek – onder meer opgedoken voorwerpen uit het 17de-eeuwse VOC-scheepswrak de Avondster – worden gepubliceerd. Dit is van groot belang voor het project in het Sri Lankaanse kustplaatsje Galle, dat vlak na de afronding ervan in 2004 werd getroffen door de tsunami. Veel van de voorwerpen werden meegesleurd door de vloedgolf.

SCHENKERS

In 2006 is de museumcollectie rijkelijk uitgebreid en versterkt door schenkingen van instellingen en van particulieren. Vooral ook op ons 'biografisch' verzamelgebied werden wij ruim bedeed. Hoe belangrijk dit voor het museum is, blijkt wel uit het feit dat schenkingen een groot deel van de museumcollectie uitmaken. Om dat nog eens extra te benadrukken hebben we in het begin van 2006 de honderden schenkers die de laatste twee decennia objecten hebben gedoneerd, uitgenodigd voor een feestelijke bijeenkomst.

MENSEN MAKEN AMSTERDAM

Na de gemeenteraadsverkiezingen van maart is het college van Amsterdam van start gegaan met het programakkoord 'Mensen maken Amsterdam'. Emancipatie en binding, erbij horen en meedoen, samen met de stad, zijn de centrale thema's, waarin het museum zich goed kan herkennen. Het museum is succesvol in het betrekken van bewoners bij (de geschiedenis van) de stad. Zowel op het gebied van presentatie en educatie als op het gebied van verzamelen, de twee kerntaken van het museum, wordt samengewerkt met bezoekers- en doelgroepen. De afgelopen jaren heeft het museum zich ontwikkeld tot een actief en publieksgericht stadsmuseum, dat weet in te spelen op maatschappelijke ontwikkelingen.



'Landje' voor het nieuwe depot in Amsterdam Noord. Werkgroep depot (Pauline Kruseman, Lucie Snoeker, Gusta Reichwein, Cindy Zalm) met architect Wim Quist

NIEUW DEPOT

Eind 2006 heeft de Raad ingestemd met een krediet om de bouw van en de verhuizing naar het nieuwe depot te kunnen voorbereiden. Vanaf januari 2007 zijn wij met het gemeentelijke Project Management Bureau, architect Wim Quist, constructeur Witteveen & Bos en installateur Nelissen Ingenieursbureau daadwerkelijk aan de slag om het ontwerp te maken op basis van het uitgewerkte programma van eisen. Meteen na voltooiing van dit programma hebben wij een inrichtingsplan van het depot opgesteld. Per deelcollectie is geïnventariseerd hoeveel ruimte nodig is om de verschillende soorten objecten te herbergen en welke specifieke depotomstandigheden en opbergssystemen gewenst zijn. Onder meer de deelverzamelingen interieurs, textiel, werken op papier en het langdurig bruikleen van het Burgerweeshuis vragen aparte aandacht bij de verhuizing naar een nieuw depot.

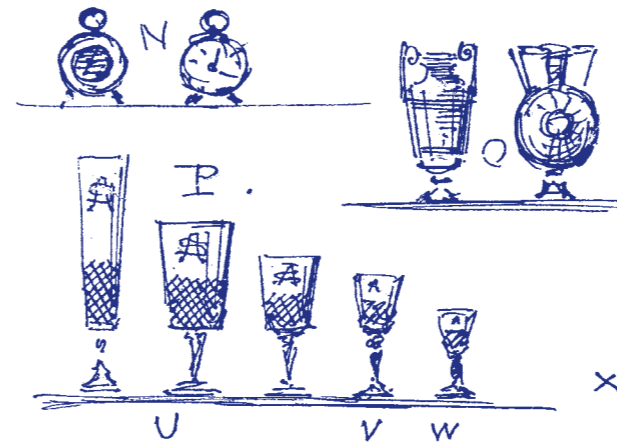
DE TOEKOMST

De komende jaren worden drukke jaren voor het museum. Er staan enkele grote projecten op het programma, zoals de bouw van en de verhuizing naar het nieuwe depot, de (mogelijke) verzelfstandiging van het museum per 1 januari 2009 en het opstellen van het Kunstenplan 2009-2012. In verband met deze projecten, die een groot beroep doen op de organisatie en in verband met de bezuinigingen van de afgelopen jaren die de flexibiliteit van het museum beperken, is er een aantal maatregelen getroffen. Wij zullen in 2007 en in 2008 één grote tentoonstelling per jaar in plaats van de gebruikelijke twee realiseren. Het tentoonstellingsgebouw zal, als er geen tentoonstelling is, worden gebruikt door de afdeling Collectie om werkzaamheden uit te voeren ter voorbereiding op de verhuizing naar het nieuwe depot. De medewerkers gaan er objecten onderzoeken op hun conserveringsstaat, extra documenteren en alvast inpakken. Voor deze werkzaamheden kan echter alleen tijd worden vrijgemaakt als er ook geen nieuwe aanwinsten binnenkomen, en dat betekent voor 2007 en 2008 helaas een acquisitiestop.

De toepositie die het museum in 2006 inneemt, is niet in de laatste plaats te danken aan de grote inzet van medewerkers, tijdelijke medewerkers en stagiair(e)s.

Pauline W. Kruseman

directeur



AANWINST/SCHENKING
Karaf en rode wijnglazen van een drinkservies uit de nalatenschap van de Amsterdamse architect Abraham Salm, circa 1900
Vermoedelijk Frankrijk
Kleurloos glas, geslepen en gegraveerd
Inv.nrs KA 22163.1/7
Schenking van de heer L. van de Velden, Hilversum

De veelzijdige en productieve architect Abraham Salm GBzn (1857-1915) is vooral bekend om zijn bouwkundige oeuvre, dat varieert van villa's en winkelpanden tot scholen en fabrieksgebouwen. Hij heeft daarmee, deels samen met zijn vader Gerlof Bartholomeus (1831-1915), een belangrijke bijdrage geleverd aan de nieuwe bouwkunst van de late 19de en vroege 20ste eeuw, in Amsterdam en daarbuiten. Het omvangrijke tekeningen- en fotoarchief van het bureau Salm werd aan het eind van de

vorige eeuw overgedragen aan het Stadsarchief Amsterdam. Abraham Salm ontwierp ook meubels, verlichtingsarmaturen en andere gebruiksvoorwerpen, waarvan een deel in 2003 en 2006 aan het Amsterdams Historisch Museum is geschonken. Het is niet zeker of het hier afgebeelde drinkservies ook daadwerkelijk door Salm is ontworpen. Mogelijk heeft hij het glaswerk in Frankrijk gekocht, waarna hij het heeft laten voorzien van een gegraveerde S, de beginletter van zijn achternaam. Abraham Salm trouwde in 1882 met Petronella 'Pé' Welsing. Uit een aantal brieffragmenten en schetsjes uit 1878 kan worden opgemaakt dat het drinkservies tot de huwelijksuitzet heeft behoord. De set omvat, naast de karaf en de rode wijnglazen, ook glazen voor witte wijn, champagne en port of likeur. De borrelglasjes bleven niet bewaard.



Abraham Salm GBzn en Pé Betsy Welsing
Stadsarchief Amsterdam

Presentatie

TIJDELIJKE TENTOONSTELLINGEN

Mijn hoofddoek

16 februari tot en met 14 mei 2006

Wat betekent het dragen van een hoofddoek eigenlijk, waarom kiest iemand ervoor om een hoofddoek te dragen, waar koop je hoofddoeken, hoeveel heb je er in je kast liggen, hoe bind je een hoofddoek om, waar moet je op letten als je hem om doet, wanneer droeg je voor eerst een hoofddoek en heb je deze nog, past je hoofddoek bij de kleding die je draagt? Al deze vragen werden voorgelegd aan Amsterdamse moslima's op straat, in de universiteit, in winkels en op andere plaatsen. Hun antwoorden vormden een beeld van de relatie die jonge vrouwen in Amsterdam hebben met hun hoofddoek.

Het Amsterdams Historisch Museum verzamelde voor de presentatie *Mijn hoofddoek* verhalen, uitspraken en een groot aantal hoofddoeken die moslima's aan het museum hebben uitgeleend. In de tentoonstelling waren gefilmde portretten te zien, waarin verschillende jonge moslima's aan het woord kwamen en over het dragen van hun hoofddoek vertelden. Want de ene hoofddoek is de andere niet. Voorts waren er fotoportretten te zien, gemaakt door de Amsterdamse fotografe Gon Buurman. Zij fotografeerde vooraanstaande, in Nederland wonende moslima's. De foto's maken deel uit van het boek *Moslima's - Emancipatie achter de dijken* van Ceylan Pektas-Weber, dat medio februari bij Uitgeverij Bulaq is verschenen.

Na afloop van de tentoonstelling zijn enkele hoofddoeken met een uitgebreide beschrijving door de draagster in de collectie opgenomen. Veel van de jonge vrouwen die figureerden in de filmportretten en die hun hoofddoek in bruikleen aan het museum hadden afgestaan waren op de intieme en gezellige opening van *Mijn hoofddoek* aanwezig. De ongeveer 75 aanwezigen konden genieten van Arabische hapjes en muntthee.

Samenstelling Annemarie den Dekker

Advies vormgeving Architectenbureau Jowa

Filmportretten Sandra Parry (research, montage en regie)



Je zou als niet-moslima gewoon zin krijgen om eens wat leuke sjaals te gaan dragen.



Veel te politiek correct!



Heel goed gedaan! Dit geeft een totaal andere kijk op het dragen van hoofddoeken en geeft vooroordelen geen ruimte. Complimenten!



*Ik doe mijn hoofddoek op door eerst een kapje op te doen en die van achteren vast te maken. Dan wikkel ik twee keer een sjaal eromheen en die zet ik met twee spelden vast. Ik heb het geleerd van mijn moeder.
Ilham, 20 jaar, student MBO
Sociaal Pedagogisch Werk*

*Op mijn werk draag ik goedkope hoofddoeken en op feestjes of op visite duurdere. Als ik een hoofddoek koop let ik allereerst op de stof, of die niet te glad is. Meestal draag ik twee doeken over elkaar, anders is het te glad. Wanneer het warm is draag ik mijn hoofddoek iets verder naar achteren. De omslag stop ik in mijn blouse, dit voorkomt beschadigingen aan de hoofddoek.
Vesile, 25 jaar, caissière*



ontwerp Marten Jongema

Anne Frank – haar leven in brieven

12 april tot en met 3 september 2006

De tentoonstelling ging over Anne Frank als briefschrijfster. Bekend is dat zij haar dagboek in de vorm van brieven schreef. Minder bekend is dat Anne daarvoor al regelmatig kaartjes en brieven schreef aan familie en vrienden. Een twintigtal van deze kinderbrieven werden door Annes neef Buddy Elias, het Anne Frank-Fonds te Bazel en het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie speciaal voor deze tentoonstelling ter beschikking gesteld aan de Anne Frank Stichting. De originele brieven van Anne konden voor het eerst worden getoond aan het publiek. Haar kinderbrieven vertellen samen met haar dagboekbrieven het verhaal van een meisje dat zich - tegen de achtergrond van een stad in oorlogstijd - ontwikkelt van een briefschrijfster uit de Amsterdamse Rivierenbuurt tot een auteur van wereldfaam.



Gastconservator Wouter van der Sluis geeft uitleg.



Rita en Wim Kok, voorzitter van de Anne Frank Stichting, worden rondgeleid in de tentoonstelling door Jan Hovers.

“Ik heb gezeten bij de presentatie, zo mooi omgeven door Anne’s tekst. Ik voel tranen, veel tranen.”

Uit het gastenboek

Anne Frank met haar familie op het Merwedeplein.



De bezoekers van de presentatie kwamen meteen in een decor van het Merwedeplein, waar Anne van 1933 tot 1942 woonde, en maakten kennis met een nog zorgeloze Anne, die naar school gaat en buiten speelt met haar vriendinnetjes. Gaandeweg werd de ruimte in de tentoonstelling voelbaar nauwer. Te zien was hoe Anne, haar familie en andere joden steeds meer geïsoleerd werden van de Amsterdamse samenleving. Foto’s, documenten en objecten illustreerden de sfeer van een stad in oorlogstijd. Overlevenden en andere getuigen vertelden over hun ervaringen van toen en hun herinneringen aan Anne Frank. De onderduikperiode werd onder meer verbeeld met een impressie van Annes kamertje in het achterhuis aan de Prinsengracht en een multimediapresentatie van citaten uit het dagboek. Levensgrote foto’s van razzia’s en deportaties gaven aan wat zich in diezelfde periode buiten op straat afspeelde. Bijzondere aandacht was er voor een brief die Anne op 5 mei 1944 aan haar vader schreef. In deze brief, een herschreven versie van een brief die zij kort daarvoor in haar dagboek geschreven had, verklaart Anne zichzelf volwassen en onafhankelijk. Ondanks zijn toezegging om de brief te vernietigen heeft Otto Frank deze altijd bewaard. Met deze – herschreven – brief komen Annes persoonlijke ontwikkeling tot jong volwassene en haar ontwikkeling als schrijfster samen.

De tentoonstelling heeft veel mensen beroerd en ontroerd. Enkele citaten uit het gastenboek:

Lieve Anne, je bent dapper en ik zal je nooit vergeten. / Een zeer ontroerende expositie. Heb dit zelf meegemaakt maar ik ben er nog. Ik kan alleen maar huilen.

Samenstelling gastconservator Wouter van der Sluis (Anne Frank Stichting) en medewerkers van het Amsterdams Historisch Museum en van de Anne Frank Stichting en met medewerking van Ymere
Vormgeving Ars Longa Tentoonstellingen, Arthur Willemsen en Ellen Toonen
Audiovisuele programma’s Tungsten, Martin Grootenboer en Joyce Drosterij, Ger Haartman
Publicatie Anne Frank. *Haar leven in brieven*. Uitgave van de Anne Frank Stichting, in samenwerking met het Amsterdams Historisch Museum
Met financiële steun van Mondriaan Stichting, Gemeente Amsterdam Economische Zaken, Anne Frank-Fonds, Bazel, Zwitserland

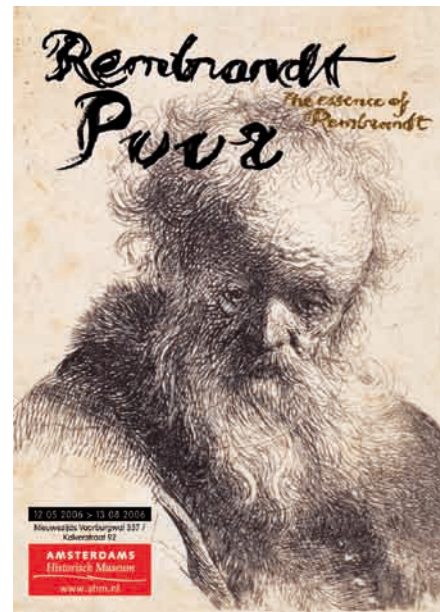


De tentoonstelling van het gipsmodel voor het Rembrandtbeeld, 1851
 Jan Baptist Tétar van Elven (1805-1889)
 Olieverf op paneel
 Inv.nr. SB 4650



Groep joden in discussie,
 circa 1650
 Tekening met zwart krijt
 Inv.nr. TA 10276

Rembrandt Puur
 12 mei tot en met 13 augustus



Het Amsterdams Historisch Museum bezit een kleine maar verrassende Rembrandtcollectie met tekeningen, etsen en het bekende schilderij *De anatomische les van dr. Jan Deijman* uit 1656. Ter gelegenheid van het *Rembrandt 400 jaar* toonde ons museum deze bijzondere collectie. De onderwerpen van de tekeningen en de etsen laten Rembrandt zien als een veelzijdig kunstenaar, laverend tussen landschappen, tronies, portretten en bijbelse en mythologische voorstellingen. Ook zijn er uiteenlopende technieken gebruikt, zoals houtskool, pen en penseel, burijn en droge naald.

De meeste Rembrandts op papier in het museum zijn afkomstig uit de collectie van Carel Josef Fodor, die haar bij zijn dood in 1860 aan de stad Amsterdam legateerde. Fodor verzamelde in een tijd dat Rembrandts ster weer rijzende was. Kunstenaars in Parijs zagen hem als een artistiek voorbeeld. Daarnaast was er grote behoefte aan volkshelden. Na de afscheiding van België in 1839 was Nederland op zoek naar een noordelijke tegenhanger van Peter Paul Rubens. Speciale aandacht daarom ook voor de Rembrandtwaardering, die uiteindelijk zou leiden tot de oprichting van het beeld van de kunstenaar op het later naar hem vernoemde plein.



De anatomische les van dr. Jan Deijman, 1656
 Olieverf op doek
 Inv.nr. SA 7394



De anatomische les van dr. Jan Deijman, 1656
 Tekening met pen en penseel
 Inv.nr. TA 7395

De kleine tekening die de oorspronkelijke compositie van Deijmans *Anatomische les* in beeld brengt, vormt een aanspreekbare verbinding met het schilderij, dat sinds een brand in 1723 als fragment is overgeleverd. Het beroemde schilderij, door oud-directeur van het Amsterdams Historisch Museum, Simon Levie ooit omschreven als een 'aangrijpend overblijfsel van hoge kwaliteit', vormt in alle opzichten het middelpunt van onze Rembrandtcollectie. Niet alleen dateert het uit het jaar waarin de kunstenaar zijn faillissement moest accepteren, daarnaast laat Rembrandt zien hoe hij wederom de traditie van de chirurgijnsgruopsportretten volledig naar zijn hand wist te zetten.



Vrouw met kind, circa 1637
 Tekening met zwart krijt
 Inv.nr. TA 18021

Van de verzameling etsen kan gerust worden gesteld dat ze sinds menscheugenis niet meer te zien zijn geweest. Dat geldt eveneens voor de 15 tekeningen, die mede daardoor in een uitstekende conditie zijn.

Samenstelling Norbert Middelkoop en Jaco Rutgers
Vormgeving Architectenbureau Jowa
Publicatie Jaco Rutgers en Norbert Middelkoop, *Rembrandt puur. Rembrandt in het Amsterdams Historisch Museum*, Amsterdams Historisch Museum 2006



Het sterfbed van Maria, 1639
 Ets en droge naald
 Inv.nr. A 11115



Geef mij maar Amsterdam 100 jaar Amsterdamse levensliederen

13 oktober 2006 tot en met 18 maart 2007

Levensliederen vertolken en vertolkten de gevoelens en belevenissen van de Amsterdamse bevolking. Aan de hand van objecten werd de sociale geschiedenis verteld van de afgelopen honderd jaar, het maatschappelijke en sociale decor waarbinnen de levensliederen ontstonden en waarvan zij een weerspiegeling zijn. Ook kwamen alle bekende vertolkers aan bod die in hun nummers het leven in Amsterdam in de afgelopen eeuw bezongen. Aan de hand van bladmuziek, persoonlijke eigendommen, oorspronkelijke platen en hoezen, historische foto's en heel veel beeld- en geluidsfragmenten, werden de artiesten en hun successen tot leven geroepen.

Smartlappen, levensliederen, cabaretliedjes en raps vertolken zielenroerselen en belevenissen van Amsterdammers. De tentoonstelling *Geef mij maar Amsterdam* in het Amsterdams Historisch Museum legde het verband tussen het Amsterdamse lied en de geschiedenis van de stad. De liederen gaan over liefde, armoede, drank, drugs en uitstapjes maar ook over maatschappelijk onrecht. De bezoeker herkende zanghelden, idolen of wellicht zichzelf, want *Geef mij maar Amsterdam* ging vooral over het leven van de straat in Amsterdam. Het Amsterdamse lied begon op straat. Er waren veel straatzangers, maar ook in cafés en thuis bezongen Amsterdammers hun sores en lol en hun stad. Zo vertolkten ook Johnny Jordaan en André Hazes hun liederen op straat of in de kroeg. *Geef mij maar Amsterdam* begon in de Jordaan. Daar was armoede en sliep menig kind in een stijfselkissie, zoals Zwarte Riek zong. Naast de straatarme Jordaan was er de 'gespeelde' Jordaan met toneelstukken en jolige revues als *De Jantjes* en *Bleeke Bet*.



Rika Jansen, jaren '50

Riekie Jansen werd in 1924 geboren in de Jordaan. Haar vader Leendert stond met vis op de markt en ook de kinderen Jansen moesten van jongs af aan meehelpen. Riekie had allerlei baantjes, maar het artiestenleven trok. Haar eerste optreden was als acrobaat samen met haar tante Greetje Boltini. Later ging ze ook zingen, onder de naam Fanny Black, in navolging van haar zus Marietje die optrad onder de artiestennaam Maria Zamora. Rond 1955 werd het Jordaanlied zeer populair. Rika veranderde haar naam in Zwarte Riek. Tijdens een optreden in Carré ontmoette ze Kees Manders. Ze kregen een relatie en

Manders schreef haar eerste hit: *M'n wieggie was een stijfselkissie* uit 1956. Haar (eigengemaakte) kostuum was een imitatie van de rode baaien rok en witte bloes die haar grootmoeder vroeger droeg. Op de foto zit ze in kostuum met een bak aardappelen op schoot. Een van haar liedjes, ook van Kees Manders, heette *Ik schil de pattaten* (1955). Na een paar jaar was de Jordaanrage een beetje over. Als Rika Jansen had ze de eerste one woman show in Amsterdam, in het theater van haar man Kees Manders. In 1964 kwam de plaat *Amsterdam huilt over de moord op de Amsterdamse joden*. Het kostuum heeft Rika Jansen in 2006 aan het museum geschonken.

Het 'stijfselkissie'



André Hazes op 7-jarige leeftijd in 1959
Henk Blansjaar/Spaarnestad
Fotoarchief, Haarlem



Wethouder Carolien Gehrels in gesprek met Patrick van den Hanenberg.



V.l.n.r. Lisa Wade, Rika Jansen, Lange Frans en Baas B tijdens de opening.

>> Johnny Jordaan en Tante Leen in Amerika, jaren '50
Collectie Peter Pols



Café en Liefde

Het café is dé plek waar alle sores werd weggedronken. Juist in tijden van ellende en armoede bracht menig arbeider veel tijd door aan de toog. Vele bekende artiesten zetten hun eerste muzikale stappen in het café. Zangers als Willy Alberti en later René Froger begonnen zo hun carrière. Onder het genot van een pilsie en een pikketanussie werd volop gezongen. Drank was een geliefd onderwerp voor liedjes; ook in tragische zin. Kinderen werden erop uitgestuurd om hun vaders uit het café te halen, waar het loon werd uitbetaald. Het nagebouwde café in de tentoonstelling hing vol met foto's, er was veel muziek en als pronkstuk werd een japon van Tante Leen getoond. Elders in het café maakte de bezoeker een sprong vooruit in de tijd met een bezoek aan een coffeeshop met beelden en muziek van hedendaagse raps en hiphop. De liefde is ook een favoriet bezongen thema. Liedjes als *Tulpen uit Amsterdam* en *Omdat ik zoveel van je hou...* zijn bekende meezingers. Een amoureu decor lokt de bezoeker met rozen en muziek. Eduard Jacobs zong rond 1900 over betaalde liefde en shockeerde daarmee zijn publiek. Willeke Alberti straalde, toen zij in 1965 *Morgen ben ik de bruid* zong.



Collectie Peter Pols

Stratzanger Willem Buikie met agent, 1954
Ben van Meerendonk/collectie IISG, Amsterdam



Willy Alberti met echtgenote en dochter Willeke
Ben van Meerendonk/AHF, collectie IISG, Amsterdam



Helden en Amsterdamse plekken

Coryfeeën van het Amsterdamse Lied als Louis Davids, Willy Alberti en Lange Frans en Baas B werden in de Hal der Helden persoonlijk uitgelicht met originele beelden en persoonlijke eigendommen. Amsterdam heeft door de jaren heen veelvuldig roerige tijden gekend. *Geef mij maar Amsterdam* toonde er een aantal in beeld en liet liederen horen over reuring en onrecht in de stad zoals het Jordaanoproer, slapers op de Dam en de moord op Theo van Gogh. Talloze plekken in Amsterdam komen voor in smartlappen, levensliederen en raps. De Westertoren is de meest bezongen. Dit Amsterdamse icoon is in verschillende verrassende gedaanten te zien. Andere locaties als Amsterdam Noord, Rembrandtplein en Osdorp waren te vinden op een speciale stadsplattegrond, waar men via koptelefoons bijbehorende liedjes kon horen. De finale van *Geef mij maar Amsterdam* gaf de bezoeker dé gelegenheid om zelf de microfoon te pakken en in een speciaal decor karaoke te zingen op de muziek van Amsterdamse levensliederen.

Dansen in de Jordaan
Henri Braakensiek (1891-1941)
Amsterdams Historisch Museum



Geef mij maar Amsterdam werd op zeer feestelijke wijze geopend, met natuurlijk veel zang.

Wethouder Kunst en Cultuur, Carolien Gehrels hield de officiële openingspeech. Lisa Wade en Patrick van den Hanenberg behandelden hun boek in een vrolijke toespraak, waarna zij de eerste exemplaren uitreikten aan de wethouder, Rika Jansen, Lange Frans en Baas B. Hierop zette Carolien Gehrels het lied *Geef mij maar Amsterdam* in.

Onderzoek en samenstelling Annemarie de Wildt, voor haar onderzoek bijgestaan door theaterdeskundige Lisa Wade. Voorts waren bij het tentoonstellingsproject vier stagiair(e)s betrokken.

Vormgeving Ontwerpbureau Roel Schneemann en Ehud Neuhaus, Amsterdam
Regie videopresentaties Tijmen Hauer, Alex Kosman, Wendy van Wilgenburg
Publicatie Patrick van den Hanenberg en Lisa Wade, *Geef mij maar Amsterdam*, Nijgh & Van Ditmar

Met financiële steun van Mondriaan Stichting en VSBfonds



ACTUALITEITEN- EN AANWINSTENHOEK

In de plomp verloren

21 april tot en met 15 oktober



In de 'Actualiteitenhoek' tussen zaal 3 en de museumwinkel van het Amsterdams Historisch Museum zijn in samenwerking met de Amsterdamse stadsarcheologen enkele van de honderden voorwerpen gepresenteerd die werden gevonden tijdens de eerste fase van het archeologisch onderzoek bij de bouw van de Noord/Zuidlijn in september tot december 2005.

De vondsten zijn afkomstig van het Damrak ter hoogte van de Nieuwe Brug en het toekomstige station Rokin. In een korte video-documentaire wordt aandacht besteed aan het onderzoek onder het caisson bij de Nieuwe Brug/Damrak. Daar werd tot 15 meter diepte de bodem van de Amstel weggespoten waardoor de betonnen kolos langzaam naar zijn ligplaats kon zakken. In 2006 zal het gevaarte nog verder tot 25 meter worden afgezonken. Onder bijzondere omstandigheden werkte daar een team van archeologen om kwetsbare voorwerpen van historisch belang te identificeren en te bergen.

Overige voorwerpen werden met de weggespoten grond omhoog getransporteerd en buiten met behulp van een reusachtige zeef van de grond gescheiden. In dit betonnen gevaarte zal de boormachine worden geïnstalleerd voor het boren van de ondergrondse verbinding Centraal Station-Rokin. Naar verwachting zal de Noord/Zuidlijn in 2012 gereed zijn.



AANWINST/AANKOOP Ferdinand Bolstraat, gezien in de richting van de Ceintuurbaan, 2005

Mia Westerhof (geb. 1955)
Alkydverf en olie op doek,
80 x 60 cm
Inv.nr. SA 55039

De vele bouwwerkzaamheden en grote projecten in Amsterdam inspireren kunstenaars.

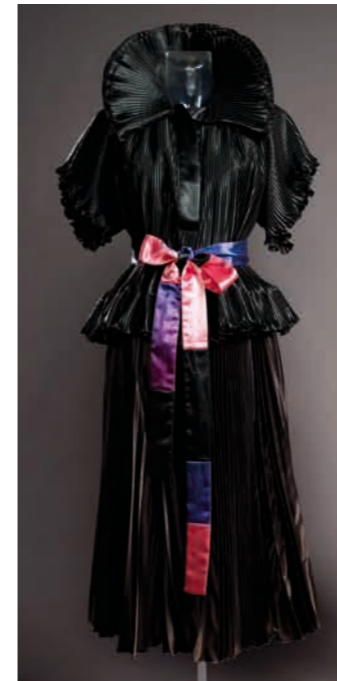
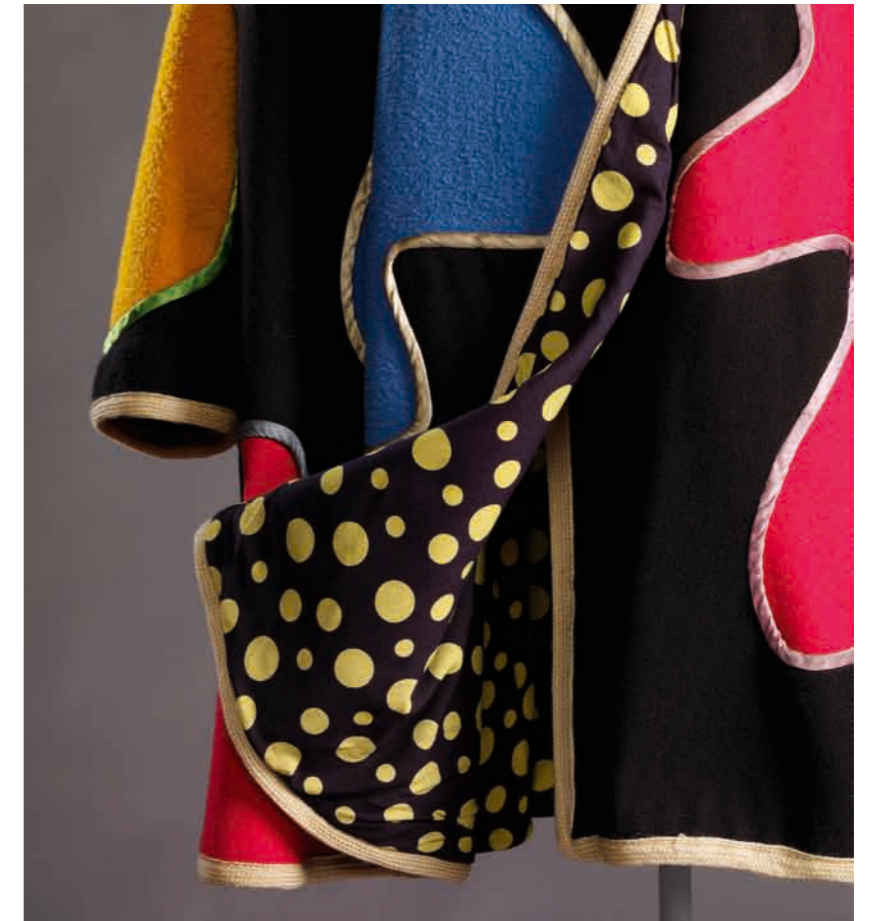
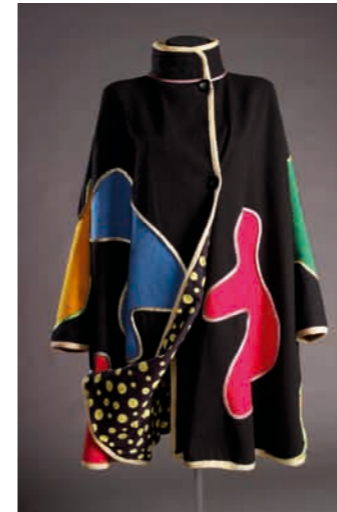
Ze posteren zich bij de toekomstige Noord/Zuidlijn, de nieuwe openbare bibliotheek en de Zuid-as met schetsboek, camera en schildersezel.

Mia Westerhof reist zelfs regelmatig vanuit haar woonplaats Den Haag naar Amsterdam om de veranderingen in de stad te schilderen. Voor het schilderij Ferdinand Bolstraat vond zij een werkplek op de derde verdieping van Ferdinand Bolstraat nr. 84A, dat door de ondernemingsgroep Max Bögl

is ingericht als kantoor voor de realisatie van het metrostation Ceintuurbaan, één van de acht stations van de Noord/Zuidlijn. Vanaf een 'Frans' balkonnetje keek ze naar links, richting Ceintuurbaan en had zo een prachtig overzicht op de werkzaamheden en de huizen aan de westzijde van de straat. Het schilderij is ontstaan in september 2005. Eerst maakte Westerhof schetsen en oriënterende foto's. Met schilderen begon ze op 7 september om 11 uur. Ze moest snel werken in de late zomerzon om de compositie van licht en donker op het linnen vast te leggen. Een week later, toen het licht vrijwel hetzelfde was, keerde ze terug. Er was weinig veranderd, alleen de vrachtwagens waren verplaatst. Ze schilderde ter plekke de belangrijkste vormen en kleuren en werkte in het atelier het schilderij verder uit.

AANWINST/AANKOOP

Mantel, circa 1979
Peter Rozemeijer
Wol, katoen, satijnband,
wollen band
Inv.nr. KA 22196



AANWINST/AANKOOP

Rok met blouse, circa 1979
Fong Leng
Kunstzijde, machinaal gestikt en
geplisseerd
Inv.nr. KA 22234.1/2

Sophie van der Salm (1943) heeft altijd interesse gehad in mooie kleding. Van 1968 tot 1986 gaf ze les in het vak textieltechnieken aan de academie De Schans in Amsterdam. Niet alleen op speciale gelegenheden, maar ook voor de klas droeg ze kleding van ontwerpers uit Amsterdam, onder wier Frank Govers, Fong Leng, Liesbeth Royaards, Puck & Hans en Peter Rozemeijer. Hier keken haar collega's wel eens raar van op. Sophie breidde langzaam maar zeker haar garderobe uit. Deze rok en blouse van Fong Leng droeg ze in combinatie met de mantel van Peter Rozemeijer. Voor de rok en de blouse betaalde ze duizend gulden en voor de jas ongeveer zeshonderd gulden.



Aanwinsten 2005

20 oktober 2006 tot en met 28 januari 2007

In deze presentatie werd een aantal aanwinsten uit 2005 - 186 in totaal - gepresenteerd. Schenkingen (93), langdurige bruiklenen (34) en overdracht van objecten door gemeentelijke instellingen (43) hebben een voornaam aandeel in de groei van de collectie. De genereuze schenkingen door particulieren tonen een hartverwarmende belangstelling voor de geschiedenis van de stad en weerspiegelen tevens een waardering voor de rol van het museum bij het presenteren van het leven van Amsterdammers in heden en verleden. De geschonken objecten maakten precies de helft uit van het totale aantal aanwinsten!

PERMANENTE TENTOONSTELLING

AJAX!

AJAX is Amsterdam en Amsterdam is AJAX: zo denken veel supporters over AJAX. Een sportclub die al meer dan honderd jaar bestaat en zoveel succes heeft gekend als AJAX is uniek in Amsterdam. AJAX heeft een vaste plaats gekregen in de permanente tentoonstelling over de geschiedenis van Amsterdam. De AJAX-presentatie heeft de supporters van AJAX, veelal Amsterdammers, als uitgangspunt. Uit interviews met drie generaties supporters wordt de liefde voor de club duidelijk. Bezoekers zien en horen de supporters spreken over 'hun club' en zien de voorwerpen die de supporters met veel liefde en geduld hebben verzameld. Gezeten op een kleine tribune kunnen zij kijken naar beelden uit de meer dan 100-jarige geschiedenis van de Amsterdamse voetbalclub. In aanwezigheid van vele supporters en enkele oud-voetballers opende oud-Ajaxied Frank de Boer deze nieuwe presentatie door een minireplica van de wereldbeker in een vitrine te plaatsen. Menno Pot, columnist, schrijver en AJAX-supporter, las een column voor en John Jaake, voorzitter AFC AJAX, sprak de aanwezigen toe.



Grote opknapbeurt

Het museum voert stelselmatig onderhoudswerkzaamheden uit aan de monumentale panden. In het kader van het 'groot onderhoud', waren in 2006 onder meer de Schuttersgalerij en de Wezenkastjes, locker-kastjes avant la lettre, aan de Jongensbinnenplaats aan de beurt. In de Schuttergalerij zijn eerst de 16 schuttersstukken met behulp van takels en veel mankracht van de muur gehaald. Het is heel voorzichtig laveren in de smalle galerij met die enorme schilderijen. De schuttersstukken zijn getransporteerd om schoongemaakt te worden, terwijl de galerij zelf ook een face-lift onderging. De wens bestond om het aantal Wezenkastjes waarin kleine presentaties werden ingericht, flink uit te breiden. Omdat er in 2006 toch onderhoud was gepland, bleek dit een unieke mogelijkheid om beide zaken te combineren. Er moest een constructie worden bedacht om de nieuwe vitrines in de bestaande originele omlijsting te plaatsen. Tevens zijn alle kastjes met vitrines afzonderlijk van spots voorzien. Met een kleurendeskundige is de kleurstelling aan de binnenzijde van de kastjes tot stand gekomen. De grootst mogelijke zorgvuldigheid is betracht om het monumentale karakter en de authentieke staat zoveel mogelijk te handhaven. In totaal zijn er 120 Wezenkastjes, in de oude situatie waren 6 daarvan ingericht als vitrine, nu maar liefst 38. Overdag glimmen ze de bezoekers tegemoet, maar ook 's avonds is het prachtige resultaat goed te zien.



AANWINST/AANKOOP

Zilveren tabakspot van het Amsterdamse Chirurijngilde, 1761
 Nicolaas van Diemen (circa 1712-voor april 1789)
 Zilver, hoogte 15,3 cm, gewicht 535,6 gram
 Inv.nr. KA 22098

Merken: op de onderzijde van de bodem de stadskeur van Amsterdam, de Hollandse leeuw, het jaarletter B, het meesterteken NVD in een rechthoek (toegeschreven aan Nicolaas van Diemen) en twee toetssteken. Latere merken op de bovenrand van de pot en de sluitrand van het deksel: belastingteken gekroonde V (1814-1893).
 Herkomst: particuliere verzameling Nederland

den 25 april heeft D'Heer Professor Petrus van het Collegie vereerd een Zilveren Tabakspot een geschenken, Zoo als D'it Gebeue op Overbreyk stant na provontie Friesland,

Vermelding van de schenking van de tabakspot door Petrus Camper in het Notulenboek van het Chirurijngilde op 25 april 1761.
 Stadsarchief Amsterdam

Schitterende aanwinst Zilveren tabakspot van het Amsterdamse Chirurijngilde

Toen een zilveren tabakspot uit 1761 aan het Amsterdams Historisch Museum te koop werd aangeboden, is dit aanbod met groot enthousiasme ontvangen. De voor het museum uiterst interessante tabakspot kon worden verworven met steun van de Vereniging Rembrandt, mede dankzij het Prins Bernhard Cultuurfonds.

Tabakspotten behoorden in de 18de eeuw tot de reguliere productie van menige Amsterdamse zilversmid. Ze werden in alle toen heersende modestijlen vervaardigd. Het belang van de nu verworven tabakspot is niet in de eerste plaats gelegen in de artistieke kwaliteit, maar in de 18de-eeuwse gelegenheidsgraving en de daarmee samenhangende herkomst van het Amsterdamse Chirurijngilde. Het kunstbezit van dit voormalige gilde behoort zonder twijfel tot de grootste schatten van ons museum. Kansen om een dergelijk waardevol en uniek bezit nog eens uit te breiden, doen zich zelden voor.

Petrus Camper

Rondom de buik van de tabakspot is een gegraveerde tekst aangebracht: *Door den Heer PETRUS CAMPER, A.L.M. Phil: Doctor Anatomiae, Chirurgiae et Medic: Professor, is deez ter gedagtenisse geschonken aan het Collegium Chirurgicum, als Overlieden ware P.T. CURTENSIVS, Ns: VAN DER MEULEN, Pr: JAS, L. LOTHZ, Abm: RICHARD, en Js: STYGER. den 25 April 1761.* De inscriptie memoreert het afscheid van professor Petrus Camper (1722-1789), een eminente natuurwetenschapper, als praelector van het



Drinkhoorn van het Amsterdamse Chirurijngilde, circa 1598
 Onbekende meester
 Zilver en buffelhoorn, hoogte 37 cm, lengte 46 cm
 Amsterdams Historisch Museum



Amsterdamse Chirurijngilde, een ambt dat hij vanaf 1755 had bekleed. In de bewaard gebleven notulen van het gilde staat vermeld dat op 25 april professor Petrus Camper het college heeft vereerd met een zilveren tabakspot toen hij op het punt stond naar Friesland te vertrekken. Camper had de zilveren tabakspot zelf bekostigd en van een zeer fraai uitgevoerde letterinscriptie laten voorzien. In 1761 vertrok professor Camper inderdaad naar Franeker, dat indertijd een bloeiende universiteitsstad was, en dit was dus de aanleiding voor de schenking geweest.

Erfgoed aan het zwerven

Na de afschaffing van het chirurijngilde in 1798 werd de kostelijke verzameling schilderijen en zilver stukje bij beetje verkocht. In 1834 kwamen onder meer de zilveren tabakspot en een met zilver gemonteerde drinkhoorn uit het bezit van het voormalige gilde ter veiling. Voor de schilderijen zetten zich regelmatig liefhebbers in om deze te behouden, wat betekende dat ze teruggekocht moesten worden. Zo konden na verkoop vijftien schilderijen, waaronder *De anatomische les van professor Petrus Camper*, uit het buitenland worden 'gered'. In 1885 waren alle schilderijen van het gilde – op *De anatomische les van professor Tulp* door Rembrandt na, die ging naar het Mauritshuis in Den Haag – weer in Amsterdam bijeengebracht als onderdeel van de stadscollectie.

Die 19de-eeuwse initiatieven strekten zich echter niet uit tot het zilver. Deze voorwerpen kwamen meestal in particuliere handen en geraakten uit het zicht. En heel incidenteel is er dan die 'gouden' kans. Zoals in 1980 toen de drinkhoorn van het gilde door het Amsterdams Historisch Museum in de kunsthandel werd verworven en zoals nu. De zilveren tabakspot was meer dan een halve eeuw in het bezit geweest van een internist, die deze had gekregen als dank voor een geslaagde medische behandeling. Na het overlijden van de internist boden diens kinderen het waardevolle voorwerp aan ons museum aan, waar het uitstekend op zijn plaats is en een bijzondere aanvulling vormt op de rijke collectie van het Chirurijngilde.

Uit: Hubert Vreeken, 'Zilveren tabakspot van het Amsterdamse Chirurijngilde', *Bulletin van de Vereniging Rembrandt*, 16 (2006) 1, pp. 9-12.

EDUCATIE

TENTOONSTELLINGEN IN WEZENKASTJES

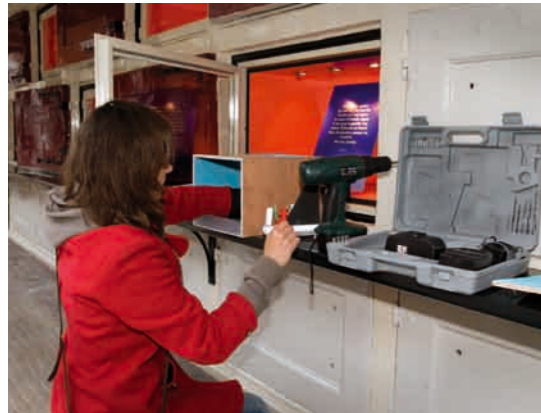
Na de grote opknopbeurt zijn de Wezenkastjes op de Jongensbinnenplaats structureel ingezet voor kleine tentoonstellingen. In de praktijk blijkt namelijk dat de samenwerking van de afdeling Educatie met onderwijs- en welzijnsinstellingen vaak uitmondt in presentaties op kleine schaal. En daarvoor zijn de Wezenkastjes uitermate geschikt. In 2006 hebben de kastjes al vier keer dienst gedaan als tentoonstellingsruimte.

– Op de IMC Weekendschool kunnen gemotiveerde jongeren uit sociaal-economische achterstandsituaties alvast kennis maken met tal van interessante vakgebieden uit de wereld van wetenschap en kunst. Tweeëntwintig jongeren van de Weekendschool uit Amsterdam West brachten een bezoek aan het museum. Aan hen was gevraagd een voorwerp van huis mee te nemen dat een verhaal vertelde. In het museum onderzochten zij bodemvondsten die iets vertellen over de oudste bewoners van Amsterdam. Met hun eigen alledaagse en bijzondere voorwerpen werden de wezenkastjes ingericht.

– Hier sta ik was een presentatie van droomkistjes, foto's, gedichten en beeldjes gemaakt door kinderen en jongeren die wonen in asielzoekerscentra in Amsterdam Noord en Zeeburg. Deze tentoonstelling werd geopend op 1 april, de Dag van de Vrolijkheid, een initiatief van de Nationale Stichting ter Bevordering van Vrolijkheid. De Vrolijkheid organiseert creatieve workshops waar vluchtelingenkinderen onbezorgde en vrolijke momenten kunnen beleven. Het is voor deze jonge mensen van groot belang om het gevoel van eigenwaarde, respect en veiligheid te (her)vinden. Dit kan onder meer door tijdens workshops mooie dingen te maken. Resultaten uit de workshops van het afgelopen jaar zijn bij elkaar gebracht in een expositie over de belevingswereld van jonge asielzoekers.

– Een presentatie over vijf wijken in Amsterdam Noord - Nieuwendam, Buiksloot, Tuindorp Oostzaan, Asterdorp en Volewijck - werd gemaakt door twintig leerlingen uit 4-VWO van de school Damstede uit Amsterdam Noord. Gedurende een aantal maanden zijn de leerlingen, onder begeleiding van docenten en medewerkers van het museum, druk bezig geweest met het zoeken naar informatie over het verleden en heden van hun woonwijken.

– Tijdens de schoolvakanties biedt het museum regelmatig workshops aan voor groepen van de Naschoolse Opvang uit Amsterdam. Deze zomer werd onder begeleiding van een museumdocent gewerkt met het thema 'Mijn Huis'. In het museum keken de kinderen naar Amsterdamse huizen: grachtenhuizen, rijtjeshuizen, flats. Daarna knutselden zij op de museumzolder hun eigen huis in elkaar. Het resultaat was te bezichtigen in de Wezenkastjes.



AANWINST/AANKOOP

Hollandse Hardcore

HipHopHelden, 2006

Pascal Griffioen (geb. 1969)

Verf op doek, 80 x 130 cm

Inv.nr. SA 55076

Pascal Griffioen volgde een opleiding aan de Amsterdamse Grafische School. In 1986 debuteerde Pascal Griffioen als Engelstalige rapper in de groep Funky Fresh Force. Een paar jaar later is de eerste Nederlandstalige rapgroep een feit: de Osdorp Posse, met Def P, Ulsblok, King en beatprogrammeur Seda. De teksten zijn hard en compromisloos en de

band werd zeer populair in de Amsterdamse undergroundscene. Ali B. en veel andere zangers begonnen onder invloed van de Osdorp Posse ook in het Nederlands te rappen en zo ontstond de Nederhopscene. Osdorp Posse kreeg in 1996 de Nationale Popprijs uitgereikt vanwege de 'baanbrekende grondleggersfunctie'. Def P, net als Herman Brood, artiest én schilder, heeft speciaal voor de tentoonstelling *Geef mij maar Amsterdam* zijn posse, zijn maatjes, geschilderd. Van links naar rechts zijn afgebeeld: DJ Daan, Seda, Def P., King en Ulsblok.

Een rap van vier scholieren:

*Als je later met me wilt trouwen,
dan moet je wel van me houden
Ik zweer je bent me mattie voor altijd
Ik raak je never nooit meer kwijt
Je bent een toppertje in mijn hart
En voor mij ben je heel apart
Dus dit wou ik je even zeggen mop
Je staat voor mij boven aan de top*

BESTE BLIKSEMSTAGES

Voor het eerst heeft het museum meegedaan aan het project Bliksemstages. Bliksemstages zijn 'snuffelstages' van een dagdeel waarbij leerlingen in Amsterdam Nieuw West uit groep 7 en 8 van het basisonderwijs en leerlingen uit de eerste leerjaren van het VMBO een kijkje mogen nemen achter de schermen van een bedrijf. De kinderen krijgen op deze manier inzicht in welke beroepen en bedrijven er zijn, specifiek in Amsterdam. Deze stages worden jaarlijks door Campus Nieuw West, een vereniging van het bedrijfsleven, georganiseerd samen met scholen en een zestigtal instellingen en bedrijven. Mede in het kader van het diversiteitsbeleid heeft ons museum voor de komende jaren een programma voor Bliksemstages ontwikkeld. Tijdens de slotbijeenkomst bleek het museum één van de genomineerden te zijn voor de Beste Bliksemstages. Er was vooral veel waardering voor de interactieve aanpak van het programma. De hoofdprijs ging uiteindelijk naar Albert Heijn. Ook in 2007 doet ons museum weer mee met dit project.





AANWINST/SCHENKING
Bord Blowverbod, 2006
 Ontwerpbureau Koch & Bos
 Inv.nr. KA 22119

Na de alcoholverbodsorden kreeg Amsterdam in 2006 ook blowverbodsorden. De Algemene Politie Verordening is gewijzigd waardoor het blowen op straat op bepaalde plaatsen verboden kan worden. Op en rond het Mercatorplein werd op 1 februari 2006 een blowverbod ingesteld, in de hoop hiermee een einde te maken aan de overlast die blowende jongeren veroorzaakten. Ontwerpbureau Koch en Bos, dat de opdracht kreeg om de borden te ontwerpen, heeft

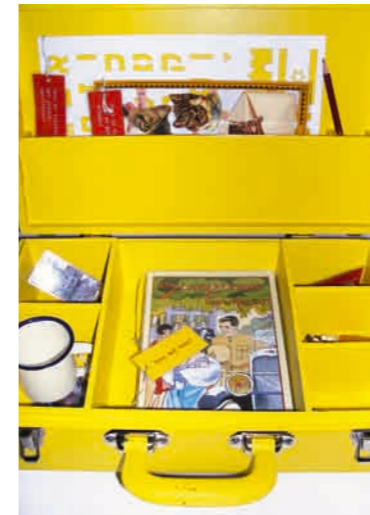
gekozen voor 'vriendelijke borden' omdat veel jongeren blowen 'gewoon lekker vinden'. De afdeling Onderzoek en Statistiek van de gemeente heeft onderzoek gedaan naar de effecten: 45% van de bewoners en 29% van de ondernemers meldt dat de overlast van blowende jongeren is verminderd. Daarnaast melden bewoners een daling van onder meer overlast van groepen jongeren in portieken. Ook worden mensen minder vaak op straat lastig gevallen of bedreigd. Andere buurtbewoners menen dat het blowverbod vooral tot verplaatsing van het probleem heeft geleid

UITBREIDING VAN HET VASTE AANBOD

- Onder de naam 'Erfgoed à la Carte' werken musea samen met basisscholen en de Onderwijsbegeleidingsdienst ABC. Het doel van deze samenwerking is enerzijds scholen laten zien hoe ze cultureel erfgoed in hun programma en het schoolbeleid kunnen inpassen, anderzijds een samenhangend aanbod als musea aanbieden. Het resultaat is het programma 'Terug in de tijd' voor de groepen 4 tot zes. Het uitgebreide programma geeft tips voor voorbereidende lessen op school en voorziet in bezoeken aan het Van Gogh museum, het Theater Instituut Nederland en Museum Willet-Holthuysen.
- Buitengewoon succesvol, het haalt zelfs de pers, is het Stad en Taal project voor 'nieuw- en oudkomers' die de cursus Nederlands als tweede taal (NT2) volgens. De gemeente heeft ons museum en het Stedelijk Museum in 2006 er subsidies voor toegekend. Ons museum kon daardoor het bestaande aanbod 'Mijn Mokum' uitbreiden met nog twee programma's: 'Focus op Amsterdam' en 'Kind & Opvoeding', die in 2007 van start zullen gaan.
- 'Mijn Stad' voor het basisonderwijs, is in samenwerking met de Openbare Bibliotheek Amsterdam) en een beeldend kunstenaar. Centrale thema is de kaart van Amsterdam. In een leskist is onder meer een grote puzzel van Amsterdam opgenomen, waarop alle basisscholen van Amsterdam staan. Aan de hand van de kaart kijken kinderen naar hun eigen buurt, naar de huizen waarin ze wonen en naar de geschiedenis. Met name dit laatste onderwerp wordt uitgewerkt tijdens het museumbezoek waarin een oude kaart van Amsterdam centraal staat.



- Uitgeverij Zwijsen heeft een unieke geschiedenis methode (De Trek) ontwikkeld in samenwerking met acht Nederlandse musea, waaronder het Amsterdams Historisch Museum. Interactieve en realistische computerprogramma's, sfeervolle filmpjes, de digitale encyclopedie en een veelzijdige elektronische leeromgeving vormen met lesboek en werkschrift een samenhangend geheel. Leerlingen maken al doende kennis met het educatieve materiaal van de musea. In elk lesboek is een speciale museumpagina opgenomen met informatie over het museum en de collectie. In het werkschrift staan opdrachten, die leerlingen deels op school en deels alleen in het museum kunnen beantwoorden.



AAN DE SLAG IN TENTOONSTELLINGEN

Bij tijdelijke tentoonstellingen die zich daarvoor lenen, worden door het museum bijeenkomsten of evenementen voor het onderwijs georganiseerd of extra lesmateriaal ontwikkeld. Zo was er naar aanleiding van de *Mijn Hoofddoek* een debat over het dragen van een hoofddoek tussen negentig jongeren van het Nova College. De tentoonstelling *Anne Frank, haar leven in brieven* werd bijvoorbeeld voor leerlingen van de groepen 7 en 8 inzichtelijk gemaakt door middel van voorwerpen in een koffertje met daarbij een kijktocht, een boekje met het uiterlijk van een schrift. Door de voorwerpen en de kijktocht, waarbij vragen beantwoord moesten worden en genoteerd in het schrift raakten de leerlingen op de hoogte van Annes kinderjaren, de Tweede Wereldoorlog en de anti-joodse maatregelen.

Geef mij maar Amsterdam was natuurlijk uitstekend geschikt voor een muziekopdracht. In samenwerking met de Stichting Vizier werd een educatief programma ontwikkeld voor VMBO en HAVO. Leerlingen kregen na aankomst in het museum een videoboodschap van Brace, een bekende rapper. Gebruikmakend van een 'woordenspoor' verdiepten de leerlingen zich vervolgens in de verschillende thema's van het levenslied. Daarna volgde een workshop rap onder leiding van rapper Andre of Ben. De leerlingen maken vervolgens hun eigen rap aan de hand van de verzamelde woorden. De rapteksten kwamen op een wand in de tentoonstelling te hangen. In samenwerking met Click F1 nodigde het museum de stadsdeelfinalisten van 'The Battle of Amsterdam' uit om naar aanleiding van de tentoonstelling een eigen levens-rap te schrijven, waarbij het Amsterdams als taal en oude levensliederen als inspiratiebron gold. Ook deze raps kregen een plaats in de tentoonstelling.

EVENEMENTEN

Het Amsterdams Historisch Museum en Museum Willet-Holthuysen nemen deel aan de jaarlijks terugkerende plaatselijke en landelijke evenementen, zoals het Museumweekend, de Open Monumentendag, Tuinenweekenden, week van de geschiedenis en de steeds populairder worden Museumn8. Deze stond in ons museum in het teken van Amsterdamse muziek (met René Riva, de Lelienstree Sisters) en Amsterdamse rap (met Nina, Kiddo Cee, de Jeugd van Tegenwoordig en DJ Mr Wix). De opening van de n8 werd verzorgd door Eboman. Daarnaast werden bij de tentoonstellingen evenementen georganiseerd, met name in de vakantieperiode voor families. Samen met Het Parool en Stadspas organiseerden we acht meezingmiddagen met de populaire Amsterdamse zanger en accordeonist André Vrolijk, bezoekers (meer dan 400 totaal) kregen teksboekjes uitgereikt en konden uiteraard de tentoonstelling *Geef mij maar Amsterdam* bewonderen. Een hele bijzondere lezing naar aanleiding van de tentoonstelling *Anne Frank, haar leven in brieven* werd verzorgd door Teresien da Silva van de Anne Frank Stichting, in het bijzijn van Hanneli Goslar, vroeger buurmeisje en vriendin van Anne. Speciale rondleidingen organiseerden ons museum met Amsterdam City Walks: een rondleiding over de tentoonstelling gevolgd door een wandeling door de stad langs plaatsen die een rol speelden in het leven van Anne Frank.

Collectie

SCHENKERS TE GAST

Onze museumcollectie zou nooit zo rijk aan objecten zijn geweest als niet in de loop van vele jaren particulieren hun bezit – van kunstvoorwerpen tot alledaagse, vaak dierbare zaken – aan het museum hadden afgestaan. Deze schenkingen, legaten en bruiklenen vormen meer dan de helft van de totale collectie. Reden voor ons om zo'n belangrijke groep 'museum-makers' eindelijk eens in het zonnetje te zetten. Honderden uitnodigingen werden verstuurd aan particulieren die de laatste twintig jaar hadden bijgedragen aan de collectie van het museum. Op 23 januari 2006 stroomde museumrestaurant David en Goliath vol met ongeveer tweehonderd gulle gevers, nieuwsgierig naar het wel en wee van hun (ex)bezittingen. Na de ontvangst door de directeur en de collectiebeheerder konden zij, meestal met de conservator die indertijd het contact had verzorgd, in de permanente tentoonstelling hun eigendommen bewonderen. Nu krijgt niet ieder object een plaats in de opstelling, vele van de geschenken of in bruikleen gegeven voorwerpen worden in het depot opgeslagen. Soms figureren zij, of spelen een hoofdrol, in tijdelijke tentoonstellingen en in ieder geval geven zij volgende generaties de mogelijkheid om op hun manier de geschiedenis van Amsterdam te onderzoeken en te presenteren. Wat er precies met welk object was gebeurd, konden de gasten te weten komen bij een medewerker van de afdeling Documentatie, die met laptop klaar zat om op vele vragen een antwoord te geven. Hoe enthousiast de gasten over deze bijeenkomst waren, blijkt wel uit het feit dat sommigen van hen ter plekke tot nieuwe schenkingen hebben besloten. Trouwens, de foto's spreken voor zich.



Ir. H.A. Rodrigues de Miranda voor het portret van zijn vader, wethouder Salomon Rodrigues de Miranda (1875-1942), geschilderd door Elie Neuberger, in 1950 aangekocht door de gemeente Amsterdam.



Th. Dudok van Heel met het in 2001 geschenken beeld 'De Faam' van Jean-Joseph Jaquet, een verkleinde kopie van het beeld dat vroeger op het Paleis voor Volkslijft stond, dat in 1929 is afgebrand.



Frits Sieger ten overstaan van de kop van Ferdinand Domela Nieuwenhuis (1846-1919), vervaardigd door zijn vader, beeldhouwer Frits Sieger (sr.), in 1994 aangekocht van de kunstenaar.



Mevrouw M. Been voor de vitrine met objecten gebruikt door haar zoon Michael Kamsteeg op kleuterschool De Dotterbloem omstreeks 1968, in bruikleen sinds 1999.



Mr. G.W. baron van der Feltz, bestuurslid van de Stichting Genootschap Amsterdams Historisch Museum, bewondert het schilderij van Jacob Maris, in bruikleen van de stichting sinds 1960.



De heer L.P. Dekkers, van 1968 tot 2000 werkzaam geweest bij de politie, o.a. als ME-er. Dekkers zat ook in de kledingcommissie van de bereden politie en heeft in 2001 een groot aantal uniformonderdelen geschenken.



Jeanne Iliohan, schenker van o.a. haar trouwjapon van Frank Govers (in 2006) en schaalmodellen van Amsterdamse trams (in 1998), in gesprek met Maarten Jansen, registrar aanwinsten.



F.L. Parisius, bruikleengever sinds 1999, genietend van de saxofoon van vader Arthur Parisius, alias Kid Dynamite (1912-1963)



Foto's Henk Rougbor

Greet van Beeren, bruikleengeefster sinds 1999, in het nagebouwde café 't Mandje. Greet heeft het beroemde homo- en lesbiënecafé aan de Zeedijk nog een aantal jaren voortgezet, na het overlijden van haar zus Bet van Beeren.



Turan Kizil, bij de in 2003 geschenken voorwerpen die betrekking hebben op de geschiedenis van de eerste Turkse gastarbeiders, werkzaam bij de N.D.S.M. in Amsterdam Noord.



Anouk Damoiseaux en haar driewieler, een bruikleen van haar moeder, mevrouw M.J.W. Groen, te zien in de vitrine over de Anti-autoritaire Kresj die in 1970 werd opgericht.



AANWINST/SCHENKING
Binnenplaats van het Pesthuis, begin 20ste eeuw
Kunstenaar onbekend
Olieverf op doek, 44 x 64 cm
Inv.nr. SA 55037

Tot in de 17de eeuw werd Amsterdam geteisterd door pestepidemieën. Soms waren dat hele hevige, zoals die in 1664, toen 24.000 inwoners aan de ziekte bezweken. Van oudsher werden de pestlijders opgevangen in pesthuizen binnen de stad, maar in 1630 werd dit pesthuis gebouwd, zover mogelijk buiten de stad aan de Overtoomsevaart, op de hoogte waar nu de 2de Constantijn Huygensstraat is. Een beslist lommerrijke omgeving, waar het

nieuwe pesthuis – nu ook Buitengasthuis genoemd – met het uiterlijk van een groot herenhuis mooi in oogde. Na 1664 werd de pest minder epidemisch en nam het huis ook krankzinnigen op, voor wie kleine hokken werden getimmerd, waar zij zelden uitkwamen. Dat was gebruikelijk, er bestond geen behandeling voor deze mensen, dus werden ze opgesloten. Tot 1893 heeft het Buitengasthuis als ziekenhuis gefunctioneerd. Het inmiddels behoorlijk vervallen gebouw kreeg in 1905 nog een bestemming als tehuis voor daklozen, maar is in 1937 na meer dan drie eeuwen trouwe dienst gesloopt.

HET KIND VAN DE STOEP

Bij de informatiebalie van de afdeling Collectie komen dagelijks allerlei vragen binnen. Dikwijls benaderen mensen het museum omdat zij een bepaalde band met een of meer museumvoorwerpen hebben en niet zelden kunnen zij ons er van alles over vertellen. Wij maken dankbaar gebruik van deze informatie: het museumvoorwerp krijgt een ‘leven’ en wij kunnen onze (digitale) verzameling Amsterdamse verhalen uitbreiden.

Het volgende verhaal werd in de zomer van 2006 opgetekend:

Op 23 januari 1893 werd een jongetje van enkele maanden oud gevonden op de stoep van het pand Leidsegracht 73. Het enige dat hij bij zich had waren de kleertjes die hij droeg.

Jan ‘van den Stoep’ kwam terecht in het Stadsbestedelingenhuis en na enige tijd werd hij opgenomen in een pleeggezin in het zuiden van het land, zijn kleertjes bleven achter in het tehuis. Door een ambtenaar van het bevolkingsregister werd jaren later geconstateerd dat een jongetje genaamd Aart Jacobus van der Tang niet op school was aangemeld. De beambte benaderde de vrouw die zijn moeder zou zijn; zij bekende dat zij haar kind te vondeling had gelegd. Aan de hand van de kleertjes in het Stadsbestedelingenhuis werd bevestigd dat Jan van den Stoep haar zoon was. Toen Jan bijna volwassen was heeft de directeur van de Inrichting voor Stadsbestedelingen hem verteld wie zijn moeder was. Jan is zich vanaf die tijd Van der Tang gaan noemen. Zijn moeder heeft hij nooit ontmoet, zij was inmiddels naar Amerika geëmigreerd.



AANWINST/SCHENKING
Fabrieksmeisje, circa 1905
Joseph Mendes da Costa
(1863-1939)
Gips, h. 44,5 cm
Inv.nr. BA 4176

In 2006 droeg het Centraal Museum in Utrecht een groot aantal gipsen beelden van Mendes da Costa over aan het Amsterdams Historisch Museum. Het zijn voorstudies van interieur- en geveldecoraties van bekende en minder bekende gebouwen in de hoofdstad, zoals de Beurs van Berlage (1903) en het tegenover gelegen kantoor van de Algemeene Levensverzekerings Maatschappij uit 1894 (verbrand in 1963), van dezelfde architect. Moderne gebouwen als winkels, hotels en verzekeringskantoren vochten omstreeks 1900 voor een plekje aan het Damrak, dat zich in die jaren snel tot een grootstedse boulevard ontwikkelde.

Mendes da Costa voorzag menig nieuw kantoorgebouw van symbolische beelden en bouwplastic. Zo ook het gebouw van de Levensverzekeringsmaatschappij ‘De Utrecht’, Damrak 28-30. Het spraakmakende kantoor van de architecten J.F. Staal en J.A. Kropholler werd meteen na de oplevering in 1905 beschouwd als een voorbeeld van ‘Amerikanisme’ in de Amsterdamse bouwkunst. Dit zogeheten ‘Fabrieksmeisje’ is een voorstudie voor een van de vijf monumentale gevelbeelden van ‘De Utrecht’. De vrouwenfiguur houdt een zandloper en een kameleon in haar handen en verbeeldt zo de ‘Wisselvalligheid der Tijd’. Het museum bezat er al een terracotta voorstudie van. Met de verwerving van het ‘Fabrieksmeisje’ en een tiental decoratieve diersculpturen van apen, uilen en kameleons is het museale ensemble van ‘De Utrecht’ prachtig versterkt.



De kleinzoon van Jan had contact gezocht met het museum. Hij kende het verhaal van zijn grootvader en had na onderzoek in het Gemeente-archief een ‘akte van vinding’ aangetroffen evenals een overzicht van de kleding van het kind van den Stoep. Uit publicaties wist hij dat in onze collectie kleding van vondelingen wordt bewaard en hij vroeg zich af of het vondelingenpakketje van zijn opa wellicht in ons depot werd bewaard. De kleertjes kwamen tevoorschijn en met de gedetailleerde beschrijving in de hand was het mogelijk om met zekerheid vast te stellen dat het ging om de kinderkleren van opa, het kind van de stoep. Het vondelingenpakketje, met inventarisnummer KB 2036.1/14, maakt deel uit van de collectie van Het Burgerweeshuis, die ruim 1600 voorwerpen telt. Een deel van de 1600 objecten is te zien in de vaste opstelling, voornamelijk in de Regentenkamer, en een groot deel bevindt zich in het depot. De talloze verhalen, die daar nu nog liggen te sluimeren, hopen we tot leven te wekken door in de komende twee jaar onderzoek te doen naar de Burgerweeshuiscollectie en de interactie met het publiek voort te zetten.



AANWINST/SCHENKING
Gezicht op de Omval, 1961
 Kreef Daamen (1916-1993)
 Olieverf op board,
 56,7 x 79,7 cm
 Inv.nr. SA 55082

Het schilderij werd gemaakt ter gelegenheid van het 60-jarig bestaan van de (scheeps)motorenfabriek Heesen, gevestigd op Omval 32. Deze plaats is inmiddels onherkenbaar veranderd. Daamen heeft de fabriek, gevestigd in het meest rechtse van de bruin bakstenen panden aan de overkant van de vaart, geschilderd vanaf het perron van het Amstelstation. De vaart, een aftakking van de Weespertrekvaart, is inmiddels gedempt. Hier loopt nu het fietspad tussen de Rembrandt- en Mondriaantorens. De motorenfabriek werd gesticht door de grootvader van de schenker van het schilderij, Bernardus Antonius Heesen, die werkte bij autofabriek Spyker in de Trompstraat (later Trompenburgstraat). Het kwam regelmatig voor dat een schip dat over de Amstel voer panne kreeg en dan werd Heesen erbij gehaald. In 1901 besloot hij voor zichzelf te beginnen en stichtte zijn fabriek in het gebied waar nu 'Manhattan aan de Amstel' is. De Omval was een industriegebied en een van meest vervuilde delen van Amsterdam.

Het roze vierkante gebouw rechts op het schilderij is onderdeel van de fabriek van Maschmeijer, producent van essences en zepen. Het woonhuis van de eigenaars, villa Maschmeijer, stond aan de andere kant van de Omval, aan de Amstel. Vanaf de fabriek van Maschmeijer, liep een sloot die loosde op de Weespertrekvaart. Het water stonk vreselijk en geen enkele vis overleefde in het smerige water. Tijdens het repareren van de scheepsschroeven, werkten de reparateurs van Heesen vanaf een vlot onder het half uit het water getrokken schip. Onvermijdelijk kwamen ze dan met hun handen in het water en die stonken na drie weken nog. Niet alleen het water, maar ook de lucht was vervuild. Bij Heesen thuis roken ze uit welke richting de wind kwam. Als de wind uit het zuiden kwam roken ze Bertels, de oliefabriek, en als de wind uit het noorden kwam rook het naar de cacao uit de Blookerfabriek. Vrijwel alle panden op het schilderij zijn verdwenen. Alleen het Blooker huisje, oorspronkelijk de garage van de firma Blooker, is bewaard gebleven en wat meer naar het westen, herbouwd tussen de hoge gebouwen die nu op de Omval staan.

MET HET OOG OP HET NIEUWE DEPOT

Het afgelopen jaar is hard gewerkt aan de verfijning van een 'Programma van Eisen' voor het nieuwe depot, dat nog ontworpen moet worden. Per deelcollectie is geïnventariseerd hoeveel ruimte nodig is om de verschillende soorten objecten te herbergen en welke specifieke depotomstandigheden en opbergmedia gewenst zijn. Op basis hiervan is een inrichtingsplan opgesteld. Afzonderlijk aandacht is besteed aan de collectie historische interieurs. Door aard en omvang vragen deze interieurfragmenten om nader onderzoek, alvorens besloten kan worden hoe deze getransporteerd en opgeslagen moeten worden. Een documentalist heeft alle gegevens over de interieurs systematisch in het collectieregistratiesysteem verwerkt. Met de eigen restauratoren en depotmedewerkers zijn de fysieke condities onderzocht en samen met externe deskundigen wordt nu een plan opgesteld om in de komende twee jaar zoveel mogelijk te doen aan onderzoek en conservering. Een heel bijzonder interieur, een kamer in 'rococo'-stijl (18de eeuw) afkomstig uit het huis Keizersgracht 187, is in langdurig bruikleen gegeven aan het Rijksmuseum en zal daar een plaats krijgen in de nieuwe vaste opstelling. Andere deelcollecties die in de voorbereiding van het nieuwe depot aparte aandacht vragen zijn: de werken op papier en de textielverzameling. We hebben met behulp van externe restauratoren afzonderlijke plannen gemaakt voor de opslag van deze deelcollecties, die zeer verschillend van aard, maar beide heel kwetsbaar zijn en om die reden speciale zorg vereisen.

Geïllustreerd handschrift
Ottomaans, afgeschreven
 in 1561
 Inv.nr. Hs. LA 2047

Dit wel hele bijzondere boek uit de collectie van het Amsterdam Historisch Museum ging als bruikleen naar de Nieuwe Kerk in Amsterdam, om hun expositie *Istanbul. De Stad en de Sultan* luister bij te zetten. Het is een in het Ottomaans met de hand geschreven en fraai geïllustreerd verhaal in rijm van Yusuf en Züleyha (Jozef en de vrouw van Potifar, soera 12 van de Koran) door dichter Hamdi (?-1503), auteur

van vele rijk geïllustreerde manuscripten. Het handschrift behoort tot de door ons museum beheerde bibliotheek van Abraham Willet, die het, veelverzamelaar als hij was, op een van zijn reizen zal hebben aangeschaft. In een aantal afbeeldingen zijn de figuren door een latere lezer van het handschrift mishandeld, zo ook in de hier afgebeelde illustratie. De lezer heeft de 'levende' figuren 'levenloos' gemaakt: hij zette een dun zwart lijntje door de hals en soms door de pols. Een praktijk die wel vaker voorkwam, wist een kenner ons te verzekeren.

GEWILDE WERKEN

Ook in 2006 zijn topstukken uit onze collectie uitgeleend aan belangrijke tentoonstellingen in binnen- en buitenland. *Paulus en Barnabus in Lystra*, 1617, door Pieter Lastman prijkte in een expositie gewijd aan Lastman in de Kunsthal in Hamburg. Het *Portret van Philips II*, door een onbekende schilder, is opgenomen in de vaste opstelling van het Prinsenhof in Delft. Aan hetzelfde museum werden verschillende werken van Jan van Huysum in bruikleen gegeven voor de expositie *De verleiding van flora*. Deze tentoonstelling zal aansluitend in Houston Texas te zien zijn. Een heel groot schuttersstuk in 1596 door Pieter Isaacsz geschilderd is momenteel te zien in het Museum in Ludenscheid en zal volgend jaar geëxposeerd worden in Denemarken in een overzichtstentoonstelling van het werk van Pieter Isaacsz, Hollandse schilder in dienst van de Deense koning. Voor de tentoonstelling over Jan van der Heyden, die eerst in Greenwich (USA) en daarna in het Rijksmuseum wordt gehouden, zijn tekeningen, een schilderij en een model van de brandspuit uitgeleend. In de tentoonstelling *Franse passie* over 19de-eeuwse Franse schilderkunst in Nederlandse collecties is een fraaie selectie van Franse meesters te zien uit de verzamelingen van Fodor en Van Eeghen. Rond de jaarwisseling is de tentoonstelling *Nicolaes Berchem. In het licht van Italië* geopend in het Frans Halsmuseum, *De allegorie op de uitbreiding van Amsterdam* uit de collectie van ons museum neemt daarin een belangrijke plaats in. De expositie zal in 2007 op twee buitenlandse locaties te zien zijn. Voor deze reizende tentoonstelling is de 17de-eeuwse lijst gerestaureerd. Het betreft een van de mooiste lijsten uit onze collectie.



> Oorlogsverklaring van Frankrijk aan de Republiek – bloedig gevecht bij de Moerdijk in 1793



>> Huwelijksplechtigheid van het echtpaar Wurfain-Hurrelbrinck in de Walenkerk te Amsterdam in 1793



**AANWINST/SCHENKING
Geschilderde kroniek voor
het echtpaar Wurfain-
Hurrelbrinck, 1843**

Nicolaas Pieneman (1809-1860)
Schildering op papier, 55 x 37 cm
inv.nrs. SA 55064.1/12

Op het grootse feest ter gelegenheid van het 50-jarig huwelijk van het echtpaar Wurfain in 1843 presenteerden twee zonen en een goede vriend van de familie zich als 'dioramisten, panoramisten en cosmoramisten'. In die hoedanigheid gaven zij uitleg over de schilderijen die speciaal voor de gelegenheid door hofportrettist Nicolaas Pieneman waren vervaardigd: zes hoogtepunten uit het leven van de jubilarissen en zes hoogtepunten uit de geschiedenis, gebeurtenissen in hetzelfde jaar. Het echtpaar Wurfain, de mensen die figureren in de afbeeldingen en de hoofdpersonen in de geschiedenisgebeurtenissen werden al rijmend op de hak genomen. De teksten zijn bewaard gebleven in een boekje, waarin elk tafereel, twaalf in totaal, staat beschreven.

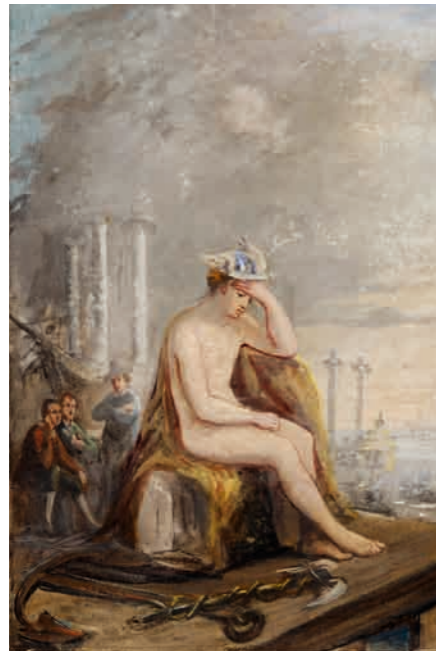
Beschrijving van het overschoone wijdberoemde cabinet van schoone meesterstukken te zien in het panorama cosmorama en diorama van de Heeren Gebr. Lojan en Janus, Koninklijke, Keizerlijke, Pruisische Panora-Diora-Cosmoramisten van Parijs, staat op het titelblad te lezen, inspelend op de toen populaire diorama's, waar op enorme geschilderde doeken gebeurtenissen uit de geschiedenis of bijvoorbeeld bijbelverhalen werden verbeeld. Johannes Samuel Wurfain (1770-1851) was makelaar en stamde uit gegoede, doopsgezinde familie. In 1793 trouwde hij met Anna Maria Geertruida Hurrelbrinck (1772-1850) in de Walenkerk te Amsterdam. In 1813 bewoonden de Wurfains een dubbel pand op de Herengracht. De schilderijen met bijbehorend boekje – en nog veel meer aanwinsten uit het bezit van de familie – zijn in 2006 door een nazaat aan het museum geschonken. Zij geven op een wel heel bijzondere manier een kijkje in het leven van het echtpaar Wurfain-Hurrelbrinck.



<< Entree van de geallieerde troepen in Parijs in 1814

< Entree van mevrouw Wurfain-Hurrelbrinck als regentes in het Luthers Evangelisch Weeshuis in 1814

> Verlies van de kolonie Kaap de Goede Hoop in 1794



>> Stamhouder Wurfain geboren in 1793



<< Zegeningen van koning Willem I in 1818

< Zilveren bruiloft van het echtpaar Wurfain-Hurrelbrinck in logement De Zwaan op de Nieuwendijk in 1818



> Vetrek van Lodewijk Napoleon uit Amsterdam in 1810



>> Wurfain verliest zijn koning, zijn staart en zijn duiten in 1810



<< Stoomluchtschip van Henson tijdens een proefvlucht in Egypte in 1843

< Illuminatie ter gelegenheid van de gouden bruiloft van het echtpaar Wurfain-Hurrelbrinck op het buiten Zorg Vrij nabij Haarlem in 1843





Archeologie

Het onderzoeksprogramma van de afdeling Archeologie van het Bureau Monumenten en Archeologie omvatte in 2006 acht opgravingen. Daarnaast zijn zeventien korte noodonderzoeken uitgevoerd.



Complete flessen uit een beerput aan de Herengracht.

^ Verschillende vondsten uit een beerput aan de Keizersgracht.

Op aan aantal plaatsen in de stad werden korte noodonderzoeken uitgevoerd om waterkelders en beerputten te documenteren die bij de aanleg van kelders of bij funderingsherstel zijn ontdekt.

Waterkelders in de Tichelstraat, de Warmoesstraat en aan de Oudezijds Achterburgwal konden na documentatie in situ bewaard blijven. Waar, zoals aan de Herengracht en de Keizersgracht, een beerput niet ter plekke kon worden geconserveerd, is de inhoud geborgen voor nader onderzoek.



Overzicht van de opgraving met in het midden het mikwe bassin. Rechts onder de trap zijn nog de restanten te zien van de dikke betonnen vloer

waaronder de overblijfselen waren verborgen. Rechts bevindt zich de bakstenen constructie van het oventje voor de verwarming van water.



De oostmuur met links vooraan de muurdam en rechts de aanzet van de hoektoren.

DE IT OP OUDE WAL

De sloop van discotheek de iT was aanleiding voor een opgraving op het vrijgekomen terrein. De buurt rond het Rembrandtplein ontstond tijdens de stadsuitbreiding uit 1592-1596. Aan de Amstelstraat (nrs. 20-22) zijn resten aangetroffen van de stadswal die toen was aangelegd. De omwalning bestond uit aarde, zand, puin en stadsafval en was aan de buitenzijde bekleed met kleiplaggen. Ervoor liep een gracht. In de 2de helft van de 17de eeuw werd de wal overbodig en is de gracht aangeplempt.

OOSTENBURG

Een verkennend onderzoek op het voormalige Storkterrein op Oostenburg richtte zich op het tracé van de noordelijke oeverbeschoeiing van het werfeiland van de VOC-werf. Een deel van deze oever met scheepshellingen uit circa 1660 was al tijdens een opgraving in 2001 in kaart gebracht. Op het huidige terrein zou zich het westelijke uiteinde van de oever bevinden: de houten bekisting ervan bleek te zijn verwijderd tijdens herinrichting van het terrein t.b.v. industrievestiging in de jaren '40 van de 19de eeuw. Wel kon uit bodemsporen de ligging van de oever worden herleid. Tevens is het ophogingspakket van rijshout, veenzoden en stadsafval gelokaliseerd waarmee het eiland was opgehoogd. De datering van de vondsten kwam overeen met de aanlegfase van Oostenburg omstreeks 1660.

RITUEEL BAD IN SYNAGOGE

Bij de verbouwing van het Joods Historisch Museum is onderzoek uitgevoerd in de voormalige Nieuwe Synagoge, waar de kelder werd verdiept. Daarbij zijn muurresten aangetroffen van woonhuizen die waren geruimd voor de bouw van de synagoge in 1752. Een opmerkelijke vondst was een mikwe, een joods ritueel bad, in het synagogegebouw. Het was historisch niet bekend dat het bad daar zou zijn gelegen. Het bestond uit een rechthoekige bak die door een tussenmuur in twee 1,65 m. diepe bassins werd verdeeld. Tal van constructieve details werden achterhaald over de aan- en afvoer van water en het gebruik van het bad. Bijzonder was onder meer de aanwezigheid van een oven voor de warmwatervoorziening.

VERDER ONDERZOEK AAN 13DE-EEUWSE VERSTERKING

Vanwege een funderingsherstel van de panden Nieuwendijk 134-138 kon een beperkt maar nog onbekend deel van het muurwerk worden onderzocht van de laat 13de-eeuwse versterking aan de Nieuwezijds Kolk, een aanvulling van de onderzoeken in 1994, 1999 en 2002. Nu is een deel van de binnenzijde van de noordmuur in zicht gekomen. Van de noordoosttoren is de binnenhoek vrijgelegd, inclusief een stuk van de aansluitende oostmuur met twee muurdammen. Van het binnenterrein kon slechts een zeer smalle strook direct achter de muur worden onderzocht. Hier zijn geen sporen van een eventueel woongebouw aangetroffen of andere vondsten die kunnen duiden op bebouwing van het binnenterrein of op een eventuele fasering van de aanleg van de ommuring.



De fundering van de westmuur van het oude schip naast de toren.



De koeloven aan de zuidzijde van het glashuis aan de Rozengracht.



Fundering op tonnen van het houten gebouw.



Aardewerk uit de 14de tot de 19de eeuw afkomstig van de opgraving op het Rokin.

Opvallend is dat met name het aardewerk in dit (beschutte) deel van de rivier in veel completere staat verkeert dan de vondsten uit het Damrak bij de monding van de Amstel.

KERK IN RANSDORP

Bij de kerk in Ransdorp, Dorpsweg 55, zijn tijdens een restauratie muurresten aangetroffen naast het uit 1936 stammende huidige schip. De muur bestond uit rode bakstenen van circa 23 x 11,2 x 5,2 cm, een formaat dat veel voorkomt vóór 1700. De muren behoren tot de fundering van het eind 14de-eeuwse schip dat in 1615 door bliksem is verwoest. Binnen deze muren is een kleiner schip gebouwd, dat in 1718 is herbouwd en opnieuw, op dezelfde fundering, in 1936. De muurresten tonen dat het oorspronkelijke schip een breedte van 14 m. had, tegen de huidige 11 m.

GLAS

Na de sloop van zes percelen aan Rozenstraat is onderzoek gedaan naar de historische bebouwing van het terrein, nrs. 196-204 en 208. De huizen aan de Rozenstaat zijn gebouwd aan het eind van de 17de eeuw. Op een van de percelen is een met glasafval gevulde rechthoekige overkluisde structuur met bakstenen vloer blootgelegd, waarschijnlijk een koel-oven van een beroemd glashuis aan de Rozengracht uit 1663. Verspreid over het hele terrein zijn flinke hoeveelheden glasafval aangetroffen. Dergelijk vondstmateriaal kan een inzicht geven in de glasproductie en -producten in Amsterdam in de 2de helft van de 17de eeuw.

TWEEDE KOSTVERLORENKADE 105-108

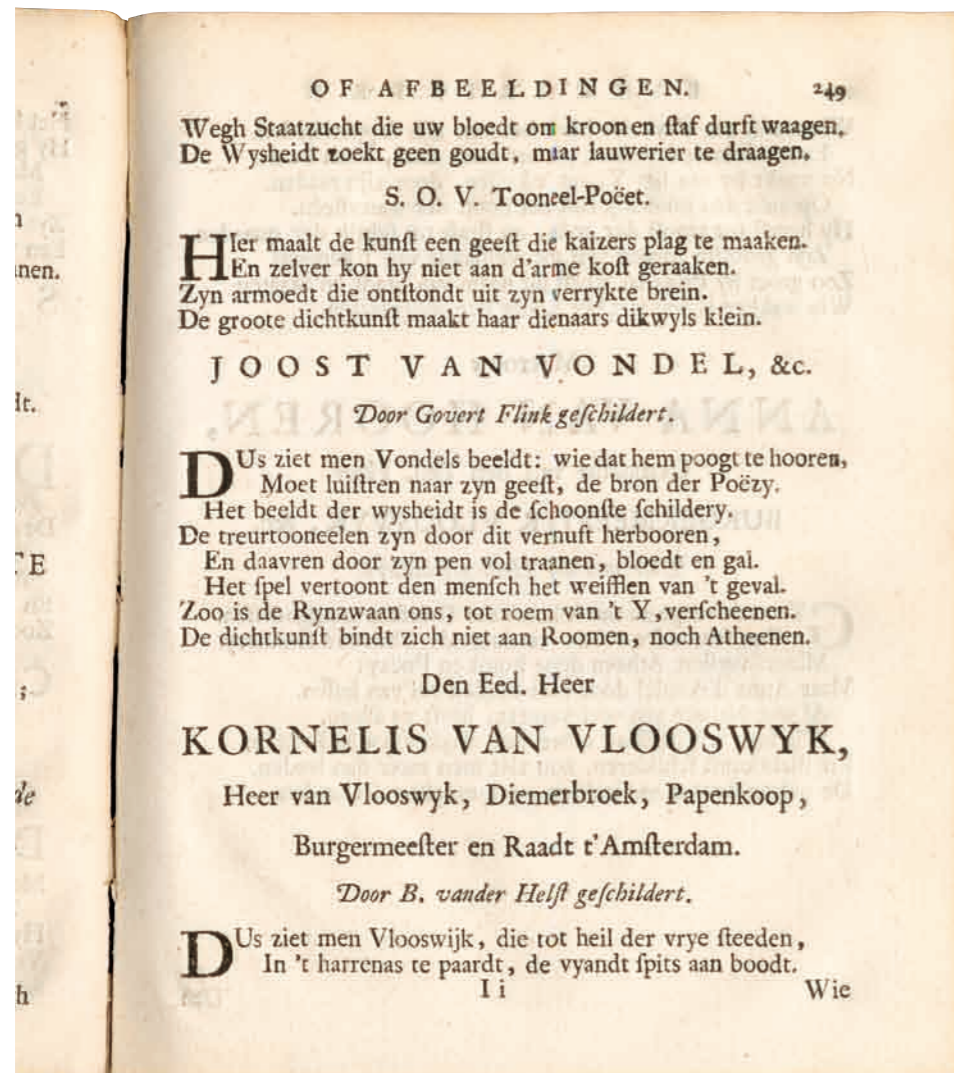
In het kader van nieuwbouw kon een veldonderzoek worden uitgevoerd aan oever van de Kostverlorenvaart, in de Middeleeuwen al een belangrijke doorvaartroute. Tijdens de groei van de stad vanaf de 17de eeuw vestigden zich op de oevers nijverheidsbedrijven. Hier zijn resten van bebouwing uit de 2de helft van de 18de eeuw aangetroffen: waarschijnlijk een schuur of werkplaats van een scheepswerf die nabij lag, een gebouw-tje met een bijzondere fundering in de vorm van halve ingegraven tonnen. Zo'n funderingstechniek wordt normaliter in de stad niet toegepast en doet sterk denken aan de bouwwijze in het landelijke gebied buiten Amsterdam.

NOORD/ZUIDLIJN

Het in 2005 begonnen onderzoek in de caissons, die op het Damrak werden afgezonken, is in 2006 voortgezet tot een diepte van 25 m. onder NAP. Belangrijk onderdeel van het archeologisch programma was het ecologisch onderzoek naar de ontwikkeling van de rivier de Amstel. De bodemlagen van de rivierbedding zijn tot 12 m. NAP in kaart gebracht. Uit de vulling van de rivier zijn duizenden vondsten geborgen met behulp van de industriële zeefmachine die bij het caisson was geïnstalleerd. De rivier blijkt een zeer rijke vindplaats omdat eeuwenlang talloze voorwerpen in het water zijn gevallen of gedumpt. Bijzonder was ook de grote hoeveelheid metaalvondsten die onder water in de rivierklei zeer goed waren geconserveerd, wat op het land zelden het geval is. Zelfs details in de smeedwijze van bijvoorbeeld messen, alsook de in lemmeten geslagen kleine keuren, zijn duidelijk herkenbaar.

Ook zijn enkele kleine opgravingen in de bouwput op het Rokin uitgevoerd. Vooral de opgraving tijdens de aanleg van een deel van de noordelijke verdeelhal was van belang. In deze werkput is een dwarsprofiel van de Amstel tot circa 7,5 meter onder NAP gedocumenteerd. Hier bevatte de rivier eveneens vele vondsten. Dit eerste verkennende onderzoek toont aan dat het Rokin een uitermate belangrijke vindplaats vertegenwoordigt die in 2008 ontgraven zal worden.

Voorwerpen die afkomstig zijn uit opgravingen door de afdeling Archeologie van bureau Monumenten en Archeologie vallen onder de verantwoordelijkheid van het Amsterdams Historisch Museum. Tekst Jerzy Gawronski, hoofd afdeling Archeologie, Bureau Monumenten en Archeologie Foto's Wiard Krook, Bureau Monumenten en Archeologie



AANWINST/AANKOOP
Jan Vos, Alle de gedichten,
 Amsterdam 1726, 2e druk,
 2 delen
 Uitgegeven door Gerrit en
 Hendrik Bosch
 Inv.nr. LA 2091.1/2

Een leemte in de collectie
 oude boeken hebben we in
 2006 kunnen opvullen met
 de aanschaf van *Alle de
 gedichten* geschreven door
 Jan Vos (1610/1611-1667).
 Het is een zeer welkome
 aanvulling, want juist deze
 Jan Vos heeft schilderijen
 uit de museumcollectie in
 zijn gedichten bezongen.
 Hij was glazenier en in die
 hoedanigheid lid van het
 Sint-Lucasgilde, waar ook de
 schilders in waren verenigd.
 Daarnaast was hij bijna twintig
 jaar actief als hoofd van de
 Amsterdamse Schouwburg,

hij schreef toneelstukken en
 was een van de bekendste
 dichters van zijn tijd. Jan Vos
 schreef vele 'byschriften op
 afbeeldingen en schilderyen',
 die waren vervaardigd door
 kennissen bij het Sint-
 Lucasgilde of die in het bezit
 waren van hem bekende
 personen. In een aantal van de
 gedichten in dit boek worden
 schilderijen bezongen die in
 Jan Vos' tijd in het stadhuis
 op de Dam hingen en nu in
 de collectie van het museum
 zijn. Het afgebeelde gedicht uit
 deel 1, pagina 249, gaat over
 dit portret van Joost van den
 Vondel:

**Portret van Joost van den
 Vondel**, circa 1653
 Govert Flink (1615-1660)
 Olieverf op doek
 Inv.nr. SB 5771



AANWINST/AANKOOP
**Wintergezicht op het
 voormalige terrein van het
 Paleis voor Volksvlijt**, 1942
 Meijer Bleekrode (1896-1943)
 Olieverf op doek, 80 x 96,5 cm
 Inv.nr. SA 55078

Meijer Bleekrode was een
 van de zeven kinderen uit
 een gezin van een joodse
 diamantbewerker. Hij had
 talent voor tekenen en mocht
 een opleiding volgen. Hij
 kwam terecht in een milieu
 van socialistische kunstenaars
 en maakte naast schilderijen
 ook grafisch werk voor onder
 andere de SDAP en de NVV.
 Zijn illustraties en houtsneden
 verschenen in socialistische
 bladen als *De Notenkraker* en
Het Volk.
 Na 1933 hadden Meijer
 Bleekrode en zijn vrouw
 Els vluchtelingen in huis:
 communisten uit Duitsland. In
 de tweede helft van de jaren

'30 legde Bleekrode zich vooral
 toe op portretten en had hij
 zijn eerste solotentoonstelling.
 Na de inval van de Duitsers
 schilderde hij door tot
 augustus 1942. Toen kwam
 de oproep om zich te melden
 en nog diezelfde avond doken
 Meijer en Els Bleekrode apart
 van hun kinderen Richard en
 Zinnia onder. De kinderen
 overleefden de oorlog. Meijer
 en Els werden op 23 april 1943
 in Sobibor vermoord.
 Vanuit zijn het atelier aan het
 Westeinde keek hij uit op
 de schutting die rond het in
 1929 afgebrande Paleis voor
 Volksvlijt stond. In de verte is
 het begin van de Sarphatistraat
 zichtbaar. Het schilderij met
 het winterse uitzicht is een
 van de laatste schilderijen
 die Meijer Bleekrode heeft
 gemaakt. Het schilderij is
 aangekocht van de schrijver
 Steef Davidson, familie van
 Meijer Bleekrode.

Museum Willet-Holthuysen

Abraham Willet (1825-1888) en zijn echtgenote Louisa Willet-Holthuysen (1824-1895) waren de laatste bewoners van het statige grachtendpand aan de Herengracht. Mevrouw Willet liet bij haar overlijden, het huis inclusief de kunstverzamelingen van wijlen haar man na aan de stad Amsterdam op voorwaarde dat haar huis een museum werd. Aan dat verzoek werd gehoor gegeven: al meer dan een eeuw is dit grachtenpand een museum voor de inwoners van Amsterdam en daarbuiten. Regelmatig zijn in het fraai ingerichte pand tijdelijke tentoonstellingen te zien, waarvan *Palet Willet* een jaarlijks terugkerende presentatie is van steeds andere objecten uit de gaverieerde verzameling van de heer des huizes.

Palet Willet Een keuze uit de kunstcollectie van Abraham Willet 20 februari tot en met 29 oktober 2006

De verzameling van Abraham Willet omvatte keramiek, glaswerk, zilver, meubelen en kostbare snuisterijen. Daarnaast verwierf hij tal van schilderijen, prenten, tekeningen en foto's. Ook verzamelde hij beelden en legde hij een bibliotheek aan.

De kunstverzameling is van een hoge kwaliteit. Met name zijn glas- en zilververzameling was en is van internationaal belang. Bovendien is het bijzonder dat de verzameling zo gevarieerd is: in Nederland waren verzamelaars in de 19de eeuw namelijk vooral gericht op tekeningen, prenten en schilderijen.



Vliegende Mercurius,
uit tweede helft van de 19de eeuw, bronzen kopie van de Mercurius door Giambologna (1529-1608)



Zilveren 'ananasbeker',
in de eerste helft van de 17de eeuw in Duitsland vervaardigd.



Zuurschaaltje van een 275-delig tafelservies, circa 1870-1880, veelkleurig beschilderd Meissen porselein.

De tentoonstelling toonde in vier kamers op de eerste verdieping van het huis een rijke en gevarieerde selectie uit de collectie Willet. De zilverkamer schitterde van de fraaie voorwerpen, zoals een zilveren ananasbeker uit Duitsland uit de eerste helft van de 17de eeuw. Bronzen beelden van figuren uit de klassieke oudheid en de renaissance zijn door de Willets tijdens hun reizen naar Parijs, Rome en Napels verworven. In de tentoonstelling stond het bronzen beeld van de Vliegende Mercurius uit Italië, tweede helft 19de eeuw.

Voorts waren er twee zuurschaaltjes te zien die deel uitmaken van een 275-delig tafelservies, uit circa 1870-1880. Het betreft Meissen porselein dat veelkleurig beschilderd is. Een groot gedeelte van dit servies staat opgesteld op de gedekte tafel in de eetkamer van het museum. Ook een veelkleurig beschilderd, vijfdelig kaststel van Delfts aardewerk uit de tweede kwart van de 18de eeuw was te bewonderen alsmede drie kleine ivoren bustes uit de 19de eeuw waarvan de maker onbekend is.

'De zilveren kroon' voor Museum Willet-Holthuysen

Zeer vereerd waren directeur Pauline Kruseman en conservator beeldhouwkunst en kunstnijverheid Hubert Vreeken toen zij tijdens de opening van de tentoonstelling *Grootzilver – Bennowitz en Bonebakker 1800-1850* de wisselprijs 'De Zilveren Kroon' kregen overhandigd. 'De zilveren kroon' is een nieuw ingestelde wisselprijs die eens in de drie jaar wordt uitgereikt aan een Nederlands museum dat zich op verdienstelijke wijze heeft ingezet voor het onderzoek naar en het exposeren van zilver. De prijs wordt toegekend onder auspiciën van de Zilverclub, een gezelschap van kenners en liefhebbers van Nederlands zilver.

De prijs bestaat uit een verguld zilveren kroon die is vervaardigd door de Haarlemse zilversmid Daan Brouwer aan de hand van de oorspronkelijke tekening van de kroon van het Koninkrijk der Nederlanden. Deze werd in 1840 door de Amsterdamse zilversmid Theodorus Bentvelt gemaakt en door de firma As Bonebakker & Zoon geleverd aan koning Willem II. Het is de kroon die nog altijd wordt gebruikt bij de inhuldiging van een nieuw staatshoofd. Museum Willet-Holthuysen kreeg de prijs omdat in de afgelopen decennia maar liefst vijf tentoonstellingen in het sfeervolle grachtenpand veel hebben bijgedragen aan de kennis van het Amsterdamse zilver.

Hubert Vreeken met de wisselprijs die werd uitgereikt door Barend J. van Benthem, mede-samensteller van de tentoonstelling en zilverexpert, hier rechts op de foto.





Grootzilver - Bennewitz en Bonebakker 1800-1850

1 december 2006 tot en met 8 april 2007

Amsterdam was van oudsher het grootste centrum van de Hollandse goud- en zilvernijverheid. Het grootzilver van Bennewitz en Bonebakker vertegenwoordigt de absolute top van de Nederlandse zilverproductie uit de eerste helft van de 19de eeuw. Tal van bekende zilversmeden leverden werk aan hen. In de tentoonstelling was een keur aan zogeheten grootzilver te zien, een verzamelaar voor gebruiksvoorwerpen als theeserviezen, koffie- en chocoladekannen, terrines, manden, kastanjevazen, kandelaars en ceremoniële objecten als eredegens, prijzbekers en dergelijke. Veel van het vroeg 19de-eeuwse zilver van Bennewitz en Bonebakker springt eruit door zijn - in onze ogen verrassend moderne - strakke vormgeving, zoals het tafelservies dat in 1822 werd geschonken aan de voormalige gouverneur-generaal van Suriname, mr. C.R. Vaillant. Nooit eerder in een museum getoond waren vijf zilveren borden, die Diederik Willem Rethmeyer omstreeks 1809 vervaardigde voor Lodewijk Napoleon, de kersverse koning van Holland. Door de fraaie inrichting van de tentoonstelling waande de bezoeker zich even terug in de tijd en werd een blik gegund in de rijk gevulde zilverkast van de 19de-eeuwse elite.

Zilveren koffie- en theeservies van 'het model met de zwaantjes', gemaakt door Theodorus Bentvelt.



Verguld zilveren stadssleutels uit 1810-1811, aangeboden aan keizer Napoleon bij zijn intocht in Amsterdam in 1811.



Ontwerptekening voor het koffie- en theeservies.

Ensemble van zilverwerk uit de jaren 1809-1812 en 1823, gemaakt door Diederik Bennewitz.



Zilveren troffel uit 1832, gemaakt door Theodorus Bentvelt. De troffel is in 1832 gebruikt bij de eerste steenlegging voor de Westerdoksluis.



Diederik Bennewitz (1764-1826) en Adrianus Bonebakker (1767-1842) kochten in 1802 de zilverwinkel van Peirolet aan de Herengracht, op een steenworp afstand van het huidige Museum Willet-Holthuysen. Bonebakker voerde als 'kashouder' het beheer over de winkel en Bennewitz leidde de werkplaats waar de zilveren voorwerpen werden vervaardigd. Hijzelf en andere zilversmeden van naam als Jacob Stellingwerff, Jacobus Carrenhoff en Theodorus Bentvelt, leverden de meest uiteenlopende objecten aan het bedrijf. In 1822 gingen beide firmanten zelfstandig verder en ontstonden de bedrijven Bennewitz & Zonen en As Bonebakker & Zoon. De winkels van Bennewitz en Bonebakker waren in de 19de eeuw met reden aan de Herengracht gevestigd. In de grachtengordel woonde immers hun welgestelde clientèle. De klandizie van Bennewitz en Bonebakker bleef niet tot Amsterdam beperkt. Van Zeeland en de Gelderse Achterhoek tot Nederlands-Indië wist men de weg naar de Amsterdamse Herengracht te vinden. De bekende winkels van Bente en later Hoeker waren een voortzetting van de winkel van Bennewitz & Zonen. Het bedrijf As Bonebakker & Zoon is tot aan het einde van de 20ste eeuw in handen van de familie Bonebakker gebleven. De winkel bestaat nog steeds en is gevestigd op het Rokin.

Samenstelling Barend J. van Bethem en Hubert Vreeken
Vormgeving Architectenbureau Jowa
Audiovisuele programma's Ger Haartman, Anneke van de Kieft, Huib Schoonhoven
Met financiële steun van As. Bonebakker & Zoon B.V., John Endlich Antiquair, Stichting Professor van Winter Fonds



Foto Alexander van Berge

Bijlagen

BEZOEKERSAANTALLEN

AMSTERDAMS HISTORISCH MUSEUM

	2002	2003	2004	2005	2006
Betalend	59.528	49.152	59.692	69.124	86.386
MJK	40.116	33.144	53.090	34.103	38.617
Korting	58.320	62.736	70.150	53.978	54.854
School	8.308	9.752	17.132	20.768	22.505
Subtotaal	166.272	154.784	200.064	177.973	202.362
Binnenplaats	51.783				
Totaal	218.055 ¹	154.784	200.064 ²	177.973	202.362 ³

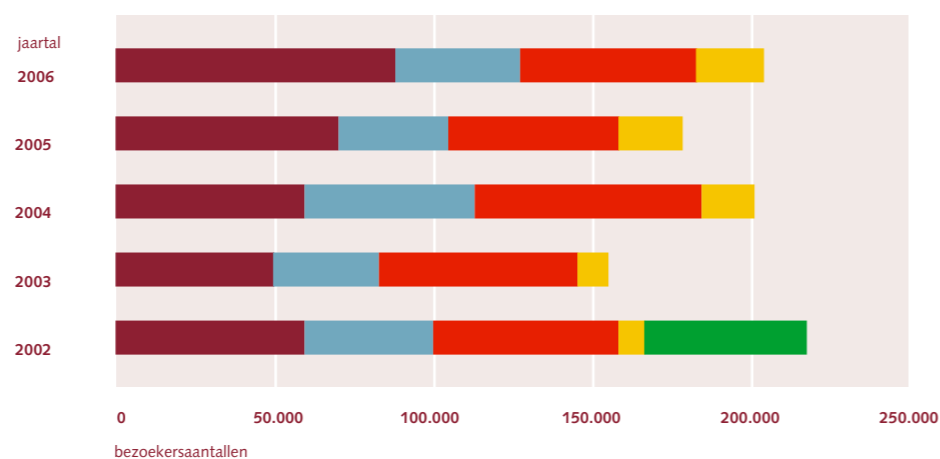
MUSEUM WILLET-HOLTHUYSEN

	2002	2003	2004	2005	2006
Betalend	22.663	19.994	19.994	23.013	24.397
MJK	6.122	8.383	9.226	11.554	8.196
Korting	26.249	22.040	18.944	17.534	16.070
School	770	1.391	2.069	1.301	2.099
Totaal	55.804	51.808	50.233	53.402	50.762

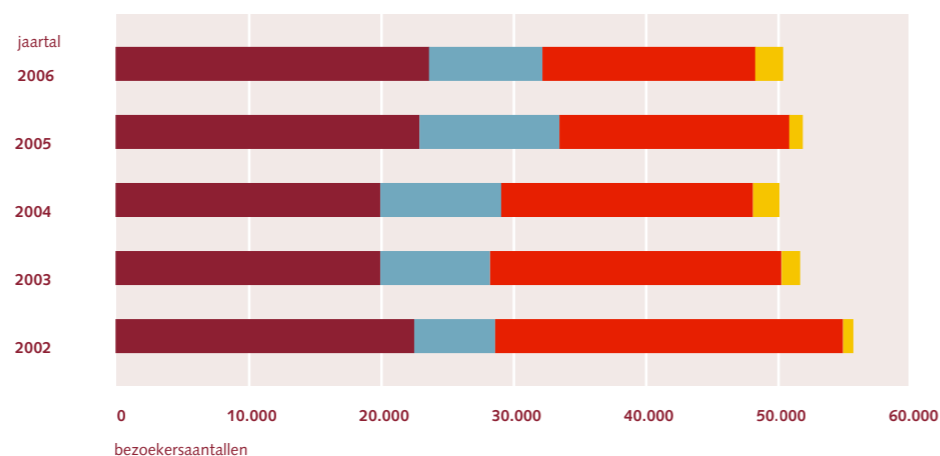
SCHUTTERS GALERIJ

	2002	2003	2004	2005	2006
Totaal	280.916	271.800	219.934 ⁴	304.773	370.337

AMSTERDAMS HISTORISCH MUSEUM



MUSEUM WILLET-HOLTHUYSEN



GROEPSGEGEVENS

AMSTERDAMS HISTORISCH MUSEUM EN MUSEUM WILLET-HOLTHUYSEN

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Basis-/Speciaal onderwijs	100	150	100	184	475	723	653
Voortgezet onderwijs	201	255	250	290	355	307	413
MBO	43	2	11	20	14	40	16
HBO	20	9	35	16	30	38	62
Universiteit	45	41	31	48	47	66	95
Onderwijs voor volwassenen	42	37	46	53	77	77	157
Diversen	330	260	467	487	535	492	369
Totaal	81	767 ¹	940	1.098	1.533	1.743	1.765
Groepen o.l.v. een museumdocent	301	422	456	606	635	1.059	1.146

¹ In 2001 zijn de zalen 4 t/m 10 in het Amsterdams Historisch Museum i.v.m. renovatie van juli t/m december gesloten geweest.

GROEPSBEZOEK

AMSTERDAMS HISTORISCH MUSEUM

MUSEUM WILLET-HOLTHUYSEN

	2005	2006	2005	2006
Basis-/Speciaal onderwijs	683	535	40	118
Voortgezet onderwijs	270	411	37	2
MBO	28	14	12	2
HBO	37	61	1	1
Universiteit	65	93	1	2
Onderwijs voor volwassenen	75	157	2	0
Diversen	316	300	176	69
Totaal aantal educatieve groepen	1.474	1.571	269	194

¹ Bij de tentoonstelling *Liefde te koop* hebben 51.783 bezoekers ook de tent op de binnenplaats bezocht.

² Hoog bezoekersaantal i.v.m. succesvolle tentoonstelling *Breitners Amsterdam*.

³ Hoog bezoekersaantal i.v.m. succesvolle tentoonstelling *Anne Frank, haar leven in brieven en Geef mij maar Amsterdam*.

⁴ De telling van de Schuttersgalerij heeft in 2004 soms gehaperd.

■ Betalend
■ Museum Jaarkaart
■ Korting
■ School
■ Binnenplaats

■ Betalend
■ Museum Jaarkaart
■ Korting
■ School

TENTOONSTELLINGEN IN 2007

IN HET AMSTERDAMS HISTORISCH MUSEUM:

De Engelse Kerk op het Begijnhof

6 februari tot en met 17 juni 2007



In een bescheiden expositie in de Actualiteitenhoek van het Amsterdams Historisch Museum wordt aandacht besteed aan de 400-jarige geschiedenis van de Engelse Hervormde Kerk op het Begijnhof. Naar aanleiding van het 400-jarig jubileum van de Engels hervormde Kerk aan het Begijnhof brengen Hare Majesteit Koningin Elizabeth II van het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland en Zijne Koninklijke Hoogheid de Hertog van Edinburgh een bezoek aan Nederland. Hare Majesteit Koningin Beatrix vergezelt hen beiden bij de kerkelijke viering in Amsterdam. Het programma wordt afgesloten in het naastgelegen Amsterdams Historisch Museum.

Modepaleizen in Amsterdam 1880-1960

26 april tot en met 26 augustus 2007



Een tentoonstelling met grandeur! Aan het einde van de 19de en het begin van de 20ste eeuw ontstonden in Amsterdam de eerste 'modepaleizen': grootschalige modehuizen en modeafdelingen van warenhuizen, die naar Frans voorbeeld waren gevormd. Zaken als Hirsch & Cie, Maison de Bonneterie, de Bijenkorf, Gerzon en Metz & Co waren gevestigd in imponerende gebouwen met grote, verlichte etalages. De geschiedenis van deze modepaleizen, het reilen en zeilen in de winkels, de chique of degelijk deftige cliënteel, de mode zelf, al deze zaken komen in de presentatie aan de orde. Vanaf 26 april waant de bezoeker zich in de stijlvolle modeambiances van weleer, waar slechts een heel select publiek werd toegelaten.

IN MUSEUM WILLET-HOLTHUYSEN:

Abraham Willet, verzamelaar

Abraham Willet (1825-1888) was al op jonge leeftijd geïnteresseerd in kunst en antiques en voor zijn huwelijk in 1861 met de gefortuneerde Louisa Holthuysen (1824-1895) als verzamelaar actief. Hij bezat een kleine, maar zeer vooruitstrevende verzameling van Franse eigentijdse schilderkunst. Ook door zijn interesse in foto's en oudheden was hij andere verzamelaars twee stappen vooruit. Later breidde hij vooral zijn collectie kunstnijverheid op spectaculaire wijze uit. Willets trots was zijn bibliotheek. In de tentoonstelling kan de bezoeker zich een goed beeld vormen van een typisch 19de-eeuwse verzameling en de passie waarmee deze tot stand kwam.



Cees den Hartog

BESTUUR VAN DE STICHTING GENOOTSCHAP AMSTERDAMS HISTORISCH MUSEUM

In november nam Cees den Hartog na twaalf jaar als bestuurslid afscheid. Cees heeft altijd een grote betrokkenheid bij en belangstelling voor het museum getoond. Bij zijn afscheid schonken Cees en zijn vrouw Els een mooi schilderij van de Westertoren.

De Stichting Genootschap Amsterdams Historisch Museum heeft ten doel de belangen van het Amsterdams Historisch Museum te bevorderen in de meest uitgebreide zin van het woord.

Mr. W.F.C. Stevens
Mr. G.W. baron van der Feltz
G.J.A. van der Lugt
Drs. Ed. van Thijn
Ir. C. den Hartog
Mr. J.Ch.L. Kuiper
Prof.dr. P. de Rooij
Mr. Chr.P. van Eeghen
Mr. R.J. graaf Schimmelpennick

LEDEN VAN HET GENOOTSCHAP AMSTERDAMS HISTORISCH MUSEUM IN 2006

Het museum beoogt met Het Genootschap het Amsterdamse bedrijfsleven te betrekken bij het vergroten van het maatschappelijk draagvlak van het museum en tevens extra inkomsten te verwerven teneinde de museale activiteiten van het museum uit te kunnen breiden.

ABN AMRO Bank N.V.	Kas Bank
Accountancy & Consultancy Amsterdam	Koninklijke Fabrieken Posthumus BV
AON Groep Nederland bv	Koninklijke Luchtvaart Maatschappij NV
Bank Insinger de Beaufort N.V.	Koninklijke Philips Electronics N.V.
NH Barbizon Palace Hotel	Koopmans' Drukkerij BV
Bos Management	KPMG
Bouw- en Aanneming-mij. Derksen & Singerling B.V.	Kroonenberg Groep
Breedveld en Schröder BV	Motivaction
Delta Lloyd Verzekeringen NV	N.V. NUON Holding
B.A. van Doorn & Comp.	De Nederlandsche Bank N.V.
EBW Installatietechnieken	Oranje-Nassau Groep BV
Ernst & Young	Randstad
Galjema B.V. Technisch Adviesbureau	Rijnja Repro BV
Heineken Nederland B.V.	Sargentini B.V.
Hillen & Roosen B.V.	Sofitel The Grand Amsterdam
Houthoff Buruma	Theodoor Gilissen Bankiers N.V.
ING Bank	Ubachs Betimmeringen
Ispa Plastics	VABE Beheer B.V.
Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam	bv VechtMetaal
	Ymere

Annual Report Summary

IN THE TOP 10

Having received 202,362 visitors in 2006, the Amsterdam Historical Museum is among the Top 10 most-visited museums in the Netherlands. *My Headscarf* was an extra topical interest exhibition. It was mainly the youth and migrant women who were attracted to the presentation of headscarves loaned by women from Amsterdam's Muslim community. At the opening of the *Anne Frank exhibition, Her life in letters*, which was organised in cooperation with the Anne Frank House, we had the honour of welcoming and escorting Her Royal Highness Princess Máxima around the exhibition.

The exhibition focused on Anne Frank as a letter writer. It is well known that her diary was written in the form of letters. It is less well known that in so doing, Anne regularly wrote cards and letters to family and friends. Marking the first exhibition of this kind, twenty of these children's letters were specially made available by Anne's cousin Buddy Elias, the Anne Frank Fund, Basel, Switzerland, and the Dutch Institute for War Documentation (*Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie* – NIOD). The Singing in Amsterdam exhibition was also extremely popular. No other city in the Netherlands features in quite so many songs as Amsterdam. The characteristically Amsterdam songs not only embrace the city's harbour, canals, squares and towers, but address the tough lives led by ordinary men and women living in local neighbourhoods. It was a spectacular presentation, even offering visitors an opportunity to sing to their heart's content in the karaoke studio and featuring sounds from Amsterdam's modern rap culture too.

In line with anniversary celebrations marking *Rembrandt's 400th year*, the Amsterdam Historical Museum held an exhibition entitled *The essence of Rembrandt* boasting a small but surprising collection of Rembrandt's drawings, etchings and the well-known painting *The anatomy lesson of Dr. Jan Deijman* dating from 1656. The subject matter depicted in the drawings and etchings shows Rembrandt's versatility as an artist, oscillating between landscapes, portraits, and biblical and mythological images.

AJAX!

Amsterdam's famous football club AJAX has been given a permanent place in the standing exhibition on the history of Amsterdam. The AJAX presentation is based on the club's supporters, mainly Amsterdam's local

residents. Just how much love there is for the club is clear from interviews held with three generations of supporters. In the presence of numerous supporters and several former football stars, former AJAX hero Frank de Boer opened the new presentation by placing a miniature replica of the World Cup in a showcase.

AWARDS

The Willet-Holthuysen Museum hosted a fantastic exhibition of silverware from the establishments of Diederik Lodewijk Bennewitz and Adrianus Bonebakker. The silver on display represents the absolute zenith of Dutch silverware dating from the first half of the 19th century. The Silver Crown (*De Zilveren Kroon*) was awarded to the museum during the exhibition opening. This revolving award is dished out once every three years to a Dutch museum that has deservedly excelled in its efforts to exhibit silverware.

Robert Parthesius, maritime archaeologist and curator of the Amsterdam Historical Museum, was awarded the prestigious Flint Striker (*De Vuurslag*) prize for the Evening Star (*De Avondster*) research project in Sri Lanka, set up at the initiative of parties participating in the annual Art Fair in Den Bosch. The prize will facilitate publication of the research results, some of which relate to objects salvaged from the wreckage of the ship Evening Star that sank in the 17th century. This is very important for the coastal village of Galle in Sri Lanka, because after the project was completed in 2004, it was struck by the tsunami and many of the objects were swept away by the tidal wave.

BEAUTIFUL ACQUISITION

Silver tobacco jar of the Amsterdam Guild of Surgeons

The museum succeeded in acquiring an exceptionally interesting tobacco jar with support from the Rembrandt Association and with thanks to the Prins Bernhard Cultuurfonds.

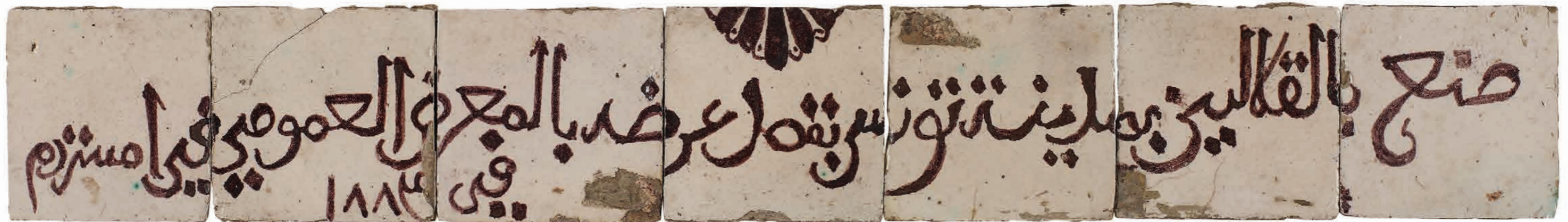
In the 18th century, tobacco jars were included among the usual items produced by most silversmiths in Amsterdam. The significance of this particular tobacco jar is not so much because of its artistic quality, but as a result of the special 18th-century engraving it boasts and its consequent origins with the Amsterdam Guild of Surgeons. The art collection of this former guild is without a doubt one of the biggest treasures of our museum. Opportunities to expand our collection with such a valuable and unique piece are few and far between. Petrus Camper, an eminent scientist of the day, presented the guild with the tobacco jar in 1761 when he stepped down from the position of 'praelector anatomiae'. The guild's collection also includes the group portrait entitled *The anatomy lesson of Professor Petrus Camper* dating from 1758. See pages 20 and 21.

ACQUISITION/GIFT

Fragment of a tile picture, made in Tunis, 1883
Makers unknown
Earthenware, 13 x 92 cm
Inv.no. KA 22262.1/7

The translation of the Arabic text immediately explains why this tile picture was given to the Amsterdam Historical Museum. It reads: 'made in the street (or souk) of the potters in Tunis for the international exhibition in Amsterdam, 1883'. Following in the footsteps of cities like Paris and Philadelphia, the booming city of Amsterdam also received visitors from around the globe in 1883. A large area behind the Rijksmuseum which was still under construction, was set up to host this International, Colonial and Export Trade Exhibition. The most prestigious pavilions were erected there, enabling different nations to display

their products, inventions and – in some cases – their people. For the Netherlands' contribution for example, indigenous inhabitants came over from the colonies: the Dutch East Indies and Surinam, and were shown to the public in a reconstructed 'natural' environment. The French boasted the most beautiful and tasteful pavilion. It is possibly here that the tile picture, of which we now only possess the text fragment, was displayed. After the French invaded Tunisia in 1881, they turned the country into a protectorate, assigning authority to their own commissioner general. It is with pride that they would have presented the products from 'their' Tunisia. International exhibitions of this order were always an assured success and proved extremely lucrative for the business community.



COLOFON

uitgave Amsterdams Historisch Museum 2007
samenvatting en redactie Hinke Wiggers en Pauline Kruseman
bijdragen Annemarie den Dekker, Jeroen Gerlag, Peter Jacobs, Maarten Jansen, Nel Klaversma, Norbert Middelkoop, Gusta Reichwein, Lucie Snoeker, Bert Vreeken en Annemarie de Wildt
grafische vormgeving www.neondesign.nl
foto's Monique Vermeulen © Amsterdams Historisch Museum, tenzij anders vermeld
vertaling annual report summary Tekst/Support Amsterdam
lithografie MediaTrafficPress, Amsterdam
druk Koopmans' drukkerij bv, Hoorn
papier Dit jaarverslag is gedrukt op Mediaprint zijdemat, chloorarm papier

AMSTERDAMS HISTORISCH MUSEUM

bezoekadressen Kalverstraat 92, Nieuwezijds Voorburgwal 357, Sint-Luciënsteeg 27
openingstijden maandag t/m vrijdag 10.00-17.00 uur, zaterdag en zondag 11.00-17.00 uur
(1 januari, 30 april en 25 december gesloten)
openbaar vervoer tramlijnen 1, 2, 4, 5, 9, 14, 16, 24, 25, halte spui
postadres Postbus 3302, 1001 AC Amsterdam
telefoon (020) 5231822
fax (020) 6207789
e-mail info@ahm.amsterdam.nl
internet www.ahm.nl

MUSEUM WILLET-HOLTHUYSEN

bezoekadres Herengracht 605
openingstijden maandag t/m vrijdag 10.00-17.00 uur, zaterdag en zondag 11.00-17.00 uur
(1 januari, 30 april en 25 december gesloten)
openbaar vervoer tramlijnen 4, 9, 14, halte Rembrandtplein, metrohalte Waterlooplein
postadres Postbus 3302, 1001 AC Amsterdam
telefoon (020) 5231822
fax (020) 6207789
e-mail info@ahm.amsterdam.nl
internet www.willetholthuysen.nl



Sinds 2007 is het museum beneficent.